

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.C. Schaeffer, Apeldoorn

Over de gaven van de Geest (1)

1 Kor. 12,1-11

Ik vraag in dit en het volgende nummer op deze plaats uw aandacht voor wat God ons in zijn Woord leert over de genadegaven, de gaven van de Geest.

Maar voordat ik daar iets over zeg, wil ik het graag eerst plaatsen in een bepaald kader. Want het bijbelse onderwijs over de gaven van de Geest komt alleen tot z'n recht in het kader van *gemeenteopbouw*. En daarbij is de belangrijke vraag: Hoe zijn wij samen gemeente naar Gods bedoeling?

Het antwoord op die vraag wil ik geven in de vorm van een stelling: *De gemeente van Christus is een persoonlijke gemeenschap met Christus en met broeders en zusters wier geloof in liefde actief wordt.* Op de 3 extra geaccentueerde zaken wil ik nog wat dieper ingaan.

Gemeenschap met God

Ik hoop dat het geen betoog behoeft, dat het lidmaatschap van Christus' gemeente meer is dan dat je naam in de kaartenbak van de scribe staat. Nee, het komt er op aan dat ieder gemeentelid een persoonlijke band onderhoudt met Christus en door Hem met de Vader. Het is absoluut onvoldoende alleen maar te geloven dat God bestaat. Het is onvoldoende alleen maar te geloven dat Jezus een groot mens was. God wil dat we een persoonlijke relatie met Hem hebben. Dat we Hem kennen, van Hem houden, met Hem omgaan in Bijbellezende en gebed.

Gemeenschap met elkaar

Het tweede is de gemeenschap met elkaar. D.w.z. het is niet Gods bedoeling dat we in één kaartenbak staan en in één kerk zitten – en dan verder aan elkaar voorbijleven. Gemeenschap moet concreet worden. Daarbij hoort het elkaar ontmoeten; samen Gods Woord lezen; naar elkaar luisteren wat de ander ervan begrepen heeft en met elkaar delen wat jij eruit leerde; met elkaar bidden en elkaar bemoedigen; elkaar tot Gods orde roepen; samen de verlossing vieren. En samen aan het werk gaan.

Dienst aan de wereld

Sámen aan het werk gaan. Dat is het derde. Want we hebben een opdracht in deze wereld. Sámen! Ook ieder voor zich, ook elk lid afzonderlijk. Maar allereerst en vooral sámen. Als gemeente van Christus staan we in deze wereld.

D.w.z. het is niet Gods bedoeling dat we als gelovigen om ons zelf cirkelen. Nee, hét kenmerk van de gemeente is dat ze *missionair* is, d.w.z. dat ze in de wereld gezonden is, dat we in deze wereld een missie hebben.

Want de gemeente van Christus heeft een groot visioen. Ze gelooft erin dat haar Heer Jezus Christus Koning is in deze wereld. En ze is ervan overtuigd dat het leven pas echt goed zal zijn als iedereen erkent dat Hij op de troon zit. Als Hij het voor het zeggen heeft in de huwelijken en gezinnen. Als Hij het te zeggen heeft in de kerk. Als Hij de toon aangeeft op het terrein van wetenschap en techniek, in het onderwijs, in de ziekenhuizen, in de ekonomie en in de politiek. God wil dat we als getuigen en als dienaars van zijn liefde ons wenden tot de wereld om ons heen, om aan allen die het maar willen horen in woord en daad zijn liefde te verkondigen en gestalte te geven. Zo wordt het leven van de gemeente gekenmerkt door drie zaken: door *geloof* in God, door onderlinge *broederschap* en door *dienst* in woord en daad aan de wereld, waarin we leven.

God riep een volk

En dan leg ik nog eens alle accent op dat woordje *sámen*! Want weet u wat het wonder is van het NT, het wonder van het nieuwe verbond? Dat is dat God een nieuw volk geschapen heeft. Ja, God roept mensen tot nieuw leven. Dat doet Hij heel persoonlijk. Hij doet hen wedergeboren worden en Hij herschept hen tot nieuwe mensen. Dat is al een wonder op zich. Dode zondaren worden levende kinderen van God. Maar nog wonderlijker is dat God al

die nieuwe mensen samenvoegt, bij elkaar brengt, verzoent tot een nieuwe gemeenschap, een nieuwe mensheid. Joden en heidenen, slaven en vrijen, blanken en zwarten, armen en rijken, analfabeten en professoren. Hij maakt er één nieuw volk van, de gemeente van Christus.

Gemeentegroei

En die gemeente moet zich als volk, als geheel verder ontwikkelen, ontplooiën naar Gods bedoeling. Het is niet alleen de bedoeling dat we als énkelingen jagen naar de volmaaktheid en groeien in geloof, hoop en liefde. Maar God heeft ook een groei van zijn gemeente op het oog. Een

34e jaargang – nr. 21.
12 oktober 1990

In dit nummer

- 363 A. v.d. Dussen
Godsverduistering (4)
- 366 J. Meulink
Kinderen van
Eén Vader (1)
- 368 H. Algra
Een kwestie van
temperament
- 369 J.M. Smelik
Zo weinig – en toch
zoveel
- 370 O. Mooiweer
Huisbezoek in
de praktijk (3)
- 372 D.W.L. Milo
Hoe onschuldig is loten?
- 374 P.J. van Kampen
Oost-Europa (1)
- 377 R.R. Ganzevoort
Tekens van de eindtijd?

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

groeit die afhangt van haar Heer, Jezus Christus.

Ik denk aan wat Paulus zegt in Ef. 4,16: *Aan Hem ontleent het gehele lichaam... naar de kracht die elk lid op zijn wijze oefent, deze groei van het lichaam, om zichzelf op te bouwen in de liefde.*

Dit woord van Paulus maakt duidelijk dat het Gods bedoeling is, dat we niet alleen ieder voor zich, maar ook samen als gemeente ons verder ontplooiën en met elkaar verder komen. En daarvoor draagt ieder lid afzonderlijk verantwoordelijkheid. Opdat we samen zullen uitgroeien tot een wondere, nieuwe gemeenschap van het volk van God.

De genadegaven

Binnen het hier boven aangegeven kader is het bijbels onderwijs over de gaven van de Geest van het grootste belang. De gaven, die Gods Geest geeft aan ieder lid van Christus' lichaam tot opbouw van zijn gemeente.

Ik ga daarbij uit van de volgende definitie: *Een genadegave (charisma) is een bijzondere bekwaamheid die de Heilige Geest geeft aan elk lid van het lichaam van Christus – naar Gods genade (charis) om te gebruiken binnen het lichaam van Christus.* Het zal u niet veel moeite kosten, om hierin terug te vinden wat Paulus zegt in 1 Kor. 12,4-7 en in vs. 11. Deze keer heb ik 5 onderdelen extra geaccentueerd, die ik stuk voor stuk nader wil toelichten.

Bijzondere bekwaamheid

Allereerst wordt gesteld dat het gaat om een *bijzondere bekwaamheid*. Iedere gelovige heeft andere gaven. Als u bij uzelf een bepaalde gave ontdekt, dan kunt u er zeker van zijn dat u daarmee binnen de gemeente in de minderheid bent. Van geen enkele gave kunt u verwachten dat de meerderheid van de gelovigen die bezit.

Kijk maar naar het menselijk lichaam, waarmee Paulus de gemeente vergelijkt. Er zijn maar twee handen, twee ogen, twee oren, één mond, één neus. Er is altijd meer aan een lichaam dat níet de functie van het oog of het oor heeft dan wel. Zo bestaat ook het lichaam van Christus uit vele verschillende leden, die ieder een eigen functie hebben binnen dat lichaam. En welke functie dat is, dat wordt bepaald door hun eigen bijzondere genadegave, charisma.

Gegeven door de Geest

De gave komt – en dat is het tweede – *van de Heilige Geest*. Het werk van de Geest is niet alleen om mensen te bekeren en gelovigen nieuw leven te geven en te heiligen. Maar het is ook zijn werk dat Hij mensen geschikt maakt voor een speciale taak

in Christus' gemeente en in het Koninkrijk van God.

Alleen gelovigen hebben deze gaven. Ieder mens heeft wel natuurlijke talenten en vermogens, al bij zijn geboorte meegekregen. En in zekere zin kun je ook daarvan zeggen, dat ze door de Geest gegeven zijn. Maar dat zijn nog geen gaven van de Geest in bijzondere zin. Het bijzondere van de charismata is dat ze gegeven zijn met het oog op de geestelijke groei van de gelovigen en in het kader van de christelijke dienst aan de opbouw van de gemeente.

Je kunt hier overigens niet te strak scheiden. De grenzen zijn vloeiend te noemen. Natuurlijke gaven kunnen worden 'omgedoopt' in geestesgaven. Maar het komt ook voor dat christenen na zich bewust te hebben toegewijd aan de dienst aan God gaven ontvingen, die ze daarvoor niet bezaten.

Voor iedere gelovige

En *iedere* gelovige heeft een gave van de Geest ontvangen. Iedere gelovige heeft van de Geest iets bijzonders ontvangen, een speciale gave, zeg maar: een bijzonder geschenk om daar de gemeente en Koning Jezus mee te dienen. Daar is Gods Woord heel duidelijk in. Daarom enkele citaten:

Aan een ieder wordt de openbaring van de Geest gegeven tot welzijn van allen – 1 Kor. 12,7.

Dit alles werkt één en dezelfde Geest, die een ieder... toedeelt gelijk Hij wil – vs. 11.

Maar aan een ieder onzer afzonderlijk is de genade gegeven, naar de mate, waarin Christus haar schenkt – Ef. 4,7.

...de kracht, die elk lid op zijn wijze oefent – vs. 16.

Dient elkaar, een ieder naar de genadegave, die hij ontvangen heeft, als goede rentmeesters over de velerlei genade Gods – 1 Petr. 4,10.

Sommigen hebben misschien meer dan één gave, een combinatie van gaven. B.v. de gave van kennis en van onderricht. Dat is natuurlijk een prachtige combinatie. Of de combinatie van leiderschap en organisatievermogen. Of de combinatie van de gaven van barmhartigheid en zielzorg.

Er is ook verschil in kwaliteit. Sommigen hebben een bepaalde gave in meerdere mate dan anderen. De één bezit de gave van wijsheid of van evangelisatie in hogere graad dan een ander.

Maar één ding staat vast: elk gelovig kind van God bezit één of meerdere gaven. Iedere christen is een onverwisselbaar lid van het lichaam van Christus. En zijn identiteit wordt voor een groot deel bepaald door de gave of de combinatie van gaven, die God hem of haar geschonken heeft.

A. van der Dussen, Eindhoven

Godsverduistering (4, slot)

Afscheid van Graafland

In wat ik tot dusverre schreef, heb ik nog lang niet alles aangestipt wat Graafland aan de orde stelt in zijn boek over de 'Godsverduistering'. Zo moet ik voorbijgaan aan wat hij zegt over datgene, wat misschien wel het allermoeilijkst te verteren is in de gereformeerde traditie: de leer van uitverkiezing. Hij toont uit de bijbel aan, dat men onvermijdelijk bij Gods verkiezing uitkomt wanneer men gelooft dat alleen Gods genadige toewending tot ons de Godsverduistering kan opheffen. Tegelijk verwijt hij Calvijn, dat diens verkiezingsleer het de mensen wel moeilijk gemaakt heeft om de blijdschap te ondergaan van dat geloof. In dit verband laat Graafland zich opnieuw kritisch uit over de Dordtse Leerregels: hij vindt dat zij zich op het punt van de verwerping 'niet zo gelukkig hebben uitgedrukt' en dat zij beter in een heel andere volgorde over verkiezing, verzoening, geloof en volharding hadden kunnen spreken. Dergelijke kritiek lijkt mij belangrijk en ook terecht, zodat er reden is om er in deze kolommen (nog) eens op in te gaan, maar een reeks artikelen over Godsverduistering is daar natuurlijk niet de aangewezen plaats voor. Om bij dat onderwerp te blijven, moet heel wat van Graaflands boek onbesproken blijven. Sterker nog: we moeten er nu afscheid van nemen, omdat het naar mijn mening in zeker opzicht te weinig bevat. Te weinig doet hij naar mijn mening met zijn erkenning, dat de wereld er nu wezenlijk anders uitziet dan in de tijd van het ontstaan van de belijdenisgeschriften. Hij stemt Berkhof wel toe, dat het probleem van de Godsverduistering een *ongekende* radikaliserende betekenis heeft van de vervreemding van God zoals die ook in de 16e eeuw reeds bekend was, maar gaat – anders dan Berkhof – op de aard van die radikaliserende nauwelijks in. Het lijkt mij noodzakelijk en mogelijk, om daar nog enkele opmerkingen over te maken. De eerste betreft het besef dat God irrelevant is geworden; de tweede de verhouding tussen de menselijke mondigheid en de Godsverduistering.

God irrelevant

Een van de meest onthutsende kanten van de Godsverduistering is, dat zoveel mensen God als irrelevant ervaren. Daar gaat voor een christen een niet geringe aanvechting van uit. Want als er nu één ding in de bijbel duidelijk gemaakt wordt, dan wel dat God op zo'n manier God is, dat je eenvoudig niet om Hem heen

kunt! Neem nu de reacties op het optreden van de Here Jezus: je kon Hem gefascineerd aanbidden, of je geërgerd van Hem afwenden, maar je kon onmogelijk zeggen: Hij is volmaakt oninteressant. Neem eens de verschijning van de ark in het land van de Filistijnen: eerst juichen ze, dan huiveren ze, maar er is geen moment waarop ze deze troonzetel van de God van Israël als nietszeggend kunnen ervaren. Dat lag niet daaraan dat de Filistijnen zo'n ontwikkeld religieus gevoel hadden, maar dat kwam doordat God zichzelf als uiterst relevant bewees! En daar wringt nu in onze tijd de schoen. Is het enkel aan de religieuze afstomping van de moderne mens te wijten dat hij God als irrelevant ervaart, of zit het dieper? Ik vrees dat laatste: het lijkt soms wel alsof God zelf er geen aanleiding meer toe geeft, je over Hem te verwonderen of je tegen Hem te verzetten. De bijbelse verzekering dat niets of niemand relevanter is dan God, slaat zogenoeg nergens meer op.

Gods zelfverberging

Maar is dat mogelijk? Kan het zover komen, dat God niet slechts als irrelevant ervaren wordt, maar dat Hij feitelijk ook terugtreedt uit het menselijk leven? Zijn er tijden, waarin het aan de realiteit beantwoordt als mensen zeggen: „God is geen belangrijke factor meer in het leven...?” Naar ik meen zijn er inderdaad zulke tijden en beleven wij zelf zo'n tijd. Er is immers zoiets als de zelfverberging van God: diep gekrenkt en gebedd kan Hij zich zo terugtrekken, dat Hij een leegte achterlaat. Ik denk bijvoorbeeld aan de verschrikkelijke woorden die Hij in Deut. 32:20 spreekt aan het adres van de opstandige Israëlieten:

Ik wil mijn aangezicht voor hen verbergen

en zien, wat hun einde wezen zal. Hier heeft de HERE zichzelf bij wijze van oordeel 'irrelevant' gemaakt: er is niets meer van Hem te merken; zijn opzienbarende bemoeienis met zijn volk slaat om in een afwachtend toezien hoe het zich verstrikt in een leven zonder Hem...

Niet altijd betekent het spreken over Gods verberging in de bijbel, dat daaraan een feitelijke stand van zaken beantwoordt. In menige psalm wordt voorbarig over zo'n verberging geklaagd, vgl. psalm 31:23. Echter: het feit dat de beleving van Gods verberging niet altijd aan een realiteit beantwoordt, betekent niet dat het onmogelijk is dat God zich metterdaad van het toneel van het leven terugtrekt. In het Nieuwe Tes-

tament wordt dat door Paulus bevestigd: Gods toorn neemt soms deze vorm aan, dat Hij mensen kan prijsgeven aan zichzelf, kan overgeven aan onreinheid, aan schandelijke lusten, aan een verwerpelijk denken, Rom. 1:24,26,28.

Kortom: de bijbel rekent met de mogelijkheid, dat mensen het zich niet verbeelden als zij de indruk hebben dat God irrelevant geworden is. Er kan in de Godsverduistering de massiviteit van oordeel zitten. Dat betekent tegelijk, dat die verduistering een *tijdelijk* karakter kan hebben. Wij kunnen de Here God hierop aanspreken: U zult toch niet toelaten dat de wereld *definitief* konkludeert dat U van het toneel verdwenen bent? Zo drijft de Godsverduistering ons niet alleen tot het gebed om de Geest die blinde ogen ziende maakt, maar ook tot de bede: Uw naam worde geheiligd – „laat de wereld zien wie U bent!” (Ezechiël 36:22,23)

Mondigheid

Er is nog een andere kant aan de Godsverduistering waarover meer te zeggen valt dan Graafland doet. Ik heb die al in het eerste artikel aangeduid in een weergave van het spraakmakende artikel van Berkhof: de mens is steeds minder van God gaan ervaren, naarmate hij zelf mondiger is geworden. In de 16e wist en kon de mens zoveel minder dan wij, dat hij veel eerder de hand Gods aanwezig achtte dan wij. Wie *begrijpt* hoe onweer ontstaat, hoeft zich niet meer te behelpen met het *geloof* dat het de stem van God is. Een hartpatiënt die de mogelijkheid heeft om zich door een *mens* te laten helpen, zal minder snel een beroep doen op *God*. En als de ontwikkeling zo doorgaat, als we steeds meer te weten komen en steeds meer kunnen, zal God op den duur nog minder vaak tehulp hoeven worden geroepen als een verklaring voor verschijnselen of als een redder in de nood. Met andere woorden: de regel van Johannes de Doper lijkt hier in omgekeerde zin van toepassing op de verhouding van de mens tot God – „Ik moet wassen; Hij moet minder worden.”

Het zou wel eens kunnen zijn dat wij hier de wortel bloot leggen van allerlei problemen waar wij in de kerk mee te maken hebben: dat gevoel, dat God steeds verder moet plaatsmaken voor de in macht en kennis toenemende mens. Het vraagstuk van het Schriftgezag, het beeld van God dat de moderne mens heeft, de visie op Christus, de leer van zonde en genade: steeds is hetzelfde punt in het geding, namelijk de verhou-

ding tussen het menselijke en het goddelijke. In allerlei hedendaagse theologie zie je dan ook die 'op-schuiving' van God op al deze punten gestalte krijgen: in de bijbel spreken mensen over God; God is lang zo machtig en groot niet als vroeger gedacht werd; Christus is de nieuwe, tot op heden ongeëvenaarde mens; genade is dat God ons stukwerk aanvult, enz. Het verschijnsel van de Godsverduistering is zogezien niet anders dan de aanvaarding van de konsekwentie, waar mensen binnen de kerk nog voor terugdeinzen, namelijk om God helemaal uit te vlakken en alleen de mens nog over te houden.

De weg terug?

Maar wat staat dan die mensen te doen die er niet aan willen, dat God steeds verder wordt teruggedrongen totdat uiteindelijk alleen de mens overblijft? Sommigen zeggen: wij moeten de weg teruggaan! Dat komt hier op neer: wij moeten God weer groot maken door terug te keren tot de menselijke onmondigheid. Dat zie je bv in het fundamentalisme: daar wordt de inspiratie van de bijbel weer mechanisch opgevat, zodat de goddelijke faktor de menselijke terugdringt. Dat zie je ook in bepaalde Pinksterkringen: je moet niet de dokter roepen als je ziek wordt, maar bidden!

Naar mijn idee is dit echter geen uitweg uit de Godsverduistering. Het is niet alleen de vraag of het nog kan, de weg terug, maar ook of het moet. Want is het waar, dat de menselijke mondigheid zich niet verdraagt met de aanwezigheid van God? Kun je echt niet meer geloven dat God van zich doet horen in het onweer, als je ontdekt hebt dat het met elektrische ontladingen te maken heeft? Vervalt de zin van het gebed, als je je door een razend knappe hartchirurg kunt laten opereren?

Geen concurrentie

Daar geloof ik niets van! Dat model, dat God in belang af moet nemen als de mens in betekenis toeneemt, dat deugt bij nader inzien niet! Naar mijn mening wordt dat bijzonder overtuigend aangetoond door Van Riessen in zijn boek *Mondigheid en de machten* (onlangs nog eens gepopulariseerd in zijn *Christelijke politiek in een wereld zonder God*). Ik vind het een misser dat Graafland naar geen een publikatie van hem verwijst; zijn eigen opmerkingen over het 'harmonie-denken' tussen God en mens hadden daardoor meer reliëf kunnen krijgen. Volgens Van Riessen gaan zij heel wel samen: een soevereine, machtige God en een in kennis en mogelijkheden zich al verder ontplooiende mens. De

ontwikkeling van wetenschap en techniek staat als zodanig het geloof in God niet in de weg. God heeft de mens geschapen met het oog op die ontplooiing, zonder dat Hij daarmee onvermijdelijk zijn eigen ruimte zou inperken. De mens die door Hem begiftigd is met duizelingwekkende mogelijkheden en verantwoordelijkheden, blijft een *schepsel*, dat erop aangelegd is in onderworpenheid en aanbidding zijn Schepper tegemoet te treden.

Knellen gaat de verhouding tussen mens en God pas, als de mens zich onafhankelijk van en zo in zeker opzicht op voet van gelijkheid met God opstelt. Dat is de menselijke zonde: je kennis en macht gebruiken om *onder God uit* te komen. Dan komt er inderdaad concurrentie tussen God en mens; dan voelt het leem zich de gelijke van zijn vormer (Jesaja 45:9). Maar dat is niet noodzakelijk! In principe is het mogelijk, dat de mens zich in een geweldige ontplooiing van macht en kennis toch volkomen afhankelijk weet van God en zijn volkomen soevereiniteit aanvaardt. Macht en kennis worden niet opgedeeld tussen God en mens: vroeger Hij 90% en wij 10, nu Hij 30% en wij 70. Eerder is het een verhouding van Hij 100% en wij ook 100%. Van Riessen weet best dat hier iets niet klopt. Volgens hem moeten wij ook niet proberen met ons denken greep te krijgen op de verhouding God-mens. Dat is tot mislukken gedoemd. Veeleer zouden wij ons moeten beijveren om *in* onze mondigheid God groot te maken, om vanuit onze eigen glorieuze ontplooiing enkel en alleen tot zijn glorie te leven (psalm 8).

Bevrijdend

Het bevrijdende van de visie van Van Riessen is, dat hier het vaste verband tussen menselijke mondigheid en Godsverduistering wordt losgemaakt. Hij wil zijn lezers de ogen openen voor het leugenachtige in de voorstelling, dat toegenomen menselijke macht en kennis *automatisch* God naar de rand toeduwen. Dat hóeft helemaal niet. De Godsverduistering is niet het onvermijdelijke resultaat van de ontwikkeling van wetenschap en techniek! Het is de menselijke *zonde*, die in toegenomen macht en kennis een bij uitstek geschikt middel ontwaart om ernst te maken met de felbegeerde terzijdestelling van God. Maar de zonde ligt niet onontkoombaar besloten in de mogelijkheden die God aan ons als zijn schepselen gegend heeft. In het door Christus verlorene leven wordt de oorspronkelijke verhouding tussen God en mens hersteld. Wat heeft het ons veel te zeggen, dat wij geropen worden tot de navolging van Hem, die zijn *machtsuitoefening* laat uitlopen op *onderwerping* aan de Vader (I Cor. 15:23-28).

Naar mijn idee reikt de bijbel ons voldoende aan, om op allerlei fronten aan dit concurrentie-schema te ontkomen en de bevrijding te ervaren die uitgaat van de wetenschap, dat God God kan blijven, ook als de mens tot ontplooiing komt. Ik geef twee eenvoudige voorbeelden.

1. In het boek Spreuken wordt zowel over de menselijke verantwoordelijkheid om zich voedsel te verschaffen gesproken als over zijn aangegeven zijn op Gods zorg voor hem. Vgl. Spreuken 14:4 met 10:22. Die twee spreuken doen elkaar geen concurrentie aan; zij zijn tegelijkertijd waar!

2. In psalm 69 stelt de dichter zowel zijn eigen integriteit als gelovige vast, als zijn verwaasdheid en schuldige daden, vgl. vs 10 en 6. Alweer geldt, dat het ene niet in mindering komt op het andere: een mens kan diep ootmoedig van genade leven zonder dat hij zichzelf daarmee volkomen de grond inboort.

Overmacht

Het wordt de hoogste tijd om deze reeks af te ronden. Daartoe keer ik terug naar het begin: de door Berkhof geschilderde achtergrond van de kerkverlating. Ik hoop duidelijk gemaakt te hebben, dat er heel veel meer is dan het falen van de geloofsofvoeding, waardoor (jonge) mensen er het religieuze bijtje bij neerleggen. Laten ouders die het verdriet van de kerkverlating in hun gezin kennen, daar toch oog voor hebben en zich niet blind staren op hun eigen tekortkomingen. Er is echt zoiets als overmacht, de overmacht van een wereld zonder God die op hun kinderen afkomt. Het is wellicht een groter wonder, dat de geloofs-overdracht het van die overmacht wint dan dat ze het er tegen aflegt. Wij zullen ons daar meer reken-schap van moeten geven dan wij in het verleden gedaan hebben. Datzelfde geldt trouwens van evangelisatie: wie het evangelie probeert te verbreiden met behulp van de oude methodieken, zonder recht te doen aan het feit dat wij leven in een tijd van Godsverduistering, spreekt over de hoofden van onzaglijk veel mensen heen. Tussen haakjes: wie klimt er eens in de pen om in OPBOUW over 'evangelisatie' te schrijven? Zeggen hoe het *niet* moet is immers weinig bevredigend... Intussen bedreigt die overmacht niet alleen onze geloofs-overdracht, maar ook ons eigen geloof. Het lijkt in deze tijd beslist moeilijker te zijn om in God te geloven, dan toen er in de wereld om ons heen nog volop plaats voor Hem was. Toch moeten wij dat wel in de juiste proporties blijven zien. Het is waar: wie in een tijd van Godsverduistering als christen overeind wil blijven, moet krachtig tegen de stroom oproeien. Maar

hoe is dat geweest voor de oude Israëlieten, die in een wereld die vergeven was van de godenbeelden een God moesten dienen zonder beeld? En wat te denken van onze broeders en zusters in Afrika, die tegen een oppermachtig magisch denken moeten optornen wanneer zij tot Christus komen? Als wij een beetje bekomen zijn van de schrik, dat de moderne wereld op ons afkomt als een gesloten systeem, kan misschien weer tot ons doordringen dat het geloof in de God van Israël, de Vader van Jezus Christus, altijd al haaks heeft gestaan op de bestaande situatie. Misschien moeten wij er gewoon weer mee gaan rekenen, dat dat geloof niet anders gestalte kan krijgen dan langs de weg van een radikale bekering...

Vreemdelingschap

Daarmee bedoel ik, dat wij niet via een vloeiende overgang uit de Godsverduistering weg kunnen komen en het licht van God weer op zullen vangen. Wij zullen de *betovering* moeten doorbreken die uitgaat van een wereld die Hem uitrangert. Dat is iets anders dan: terugkeren tot onmondigheid en een middeleeuws wereldbeeld. Ik pleit niet voor we-

reldvreemdheid, waarbij wij terugschrikken voor wetenschap en techniek en toegenomen verantwoordelijkheid als zodanig. Veeleer zal het erom gaan dat wij, zonder te verloochenen dat wij door God geplaatst zijn in een tijd van geweldige menselijke ontplooiing, radikaal open staan voor zijn aanwezigheid als onze Heer. In de halfslachtigheid van een theologie, die Hem naar beneden drukt tot een god die wordt aangevuld door ons mensen, zie ik helemaal niets. Laten wij God aanbidden als wie Hij pretendeert te zijn: groots, heilig, machtig, soeverein. Laten wij ons voor Hem schep-sel weten, knecht, zondaar, uitverkorene. Laten wij zoeken naar zijn leiding, bidden om zijn kracht, geloven in zijn wonderen, hopen op zijn toekomst. Laten wij onszelf, met al onze kennis en macht en verantwoordelijkheid, zonder reserve uitleveren aan Hem, om wie en door wie alle dingen bestaan.

Dat zal betekenen, dat wij ons, dwars tegen dat overweldigende besef van Godsverduistering in, weer heel concreet oefenen in de persoonlijke en liturgische omgang met God. Want is onder de druk van het gesloten wereldbeeld dat niet als eerste aan het verschrompelen? Sluip het niet binnen, het gevoel dat

God inderdaad aan de rand van het leven staat, zodat wij gevaar lopen steeds lauwer en flauwer worden in het bidden tot Hem, het luisteren naar Hem, het zingen tot zijn glorie, het schuld belijden aan Hem? Dat zal niet minder betekenen, dat wij zullen vervreemden van een wereld, die alles maar dan ook alles ondergeschikt maakt aan de behoeften van de mens. Dat kunnen wij naar meen ik van Berkhof leren: dat de Godsverduistering zich manifesteert in zulk soort dingen als milieubederf, de onrechtvaardige verhoudingen tussen eerste en derde wereld, een medische ethiek van pure zelfbeschikking enz. Ook daarin zit een betovering die wij als christenen moeten doorbreken. Tot het werk van de Geest zou wel eens kunnen behoren, dat Hij ons daar de ogen wijder voor gaat openen. Radikaal plaats maken voor God heeft onvermijdelijk als consequentie, dat wij ons niet langer herkennen in bv. het konsumptie-patroon van een wereld zonder God.

Kortom: christen zijn in een tijd van Godsverduistering zal neerkomen op een diep doorleefde en praktisch tot uitdrukking komende vreemdelingschap. Vanuit die positie zullen wij Gods licht op kunnen vangen en uit kunnen stralen (Matt.5:14-16).

Pastorale Notitie

G. v.d. Brink, Veenendaal

Ben je datum-gevoelig?

Helaas! Ik moest mijn vrager teleurstellen. En mezelf, want ieder mens is wel graag ergens goed in. Maar eerlijk is eerlijk: data waarbij ik 'bepaald' wordt, zijn op de vingers van één hand te tellen. O die Oma, die alle 85 verjaardagen van haar kinderen en kleinkinderen uit haar hoofd kende!!

De verjaardagsdata van mijn ouders horen bij die éne hand. Wat een feesten vierden we dan! Een hele boel rijke ooms en tantes parkeerden hun glimmende auto's in onze arbeiders-sstraat. Dat riep zoveel

jaloerie op bij de roomse kinderen uit de buurt, dat ze stevast een scheldkanonnade afgaven: „Kenèèn! Kenèèn!“, hetgeen getrouwelijk overgezet uit plat Haags de naam weergaf van dr. H. Colijn. Zijn conterfeitsel prijkte immers bij elke verkiezing voor ons raam! En Colijn had een gemillimeterde kop, en wij ook. Maar hij had er één met een kuifje en wij moesten het zonder doen. Verschil moet er zijn. Elke maand trok vaders tondouse zijn kalende baantjes over onze schedels. Jongens en meisjes, dat deed er niet toe. Dat was punt één goedkoper, punt twee een noodzakelijk onderdeel van de petroleum-behandeling die we elke maand moesten ondergaan: een effectief middel tegen de *Pediculus Capitis*. Goed, de verjaardagsdata van mijn ouders vergeet ik nooit. En dan de tiende Mei. Nog altijd zie ik op die dag de honderden parachutes open gaan boven Ypenburg.

En dan onze trouwdag. Daar denk ik ook aan. Wat zeg ik? Eén keer ging het mis. De kinderen zaten 's avonds te griffelen en Moeder de vrouw diende een feestmaal op en toen was het tableau en geen traditionele azalea. Gelukkig vergat mijn vrouw het een paar jaar later. Toen griffelden de kinderen om de capucijners met appelmoes. Tot ik met mijn blommetje voor den dag kwam. Sindsdien vertoont ons huwelijk een stabiel karakter.

En dan zijn er de vaste data, die van lente, zomer, herfst en winter. En dan de zondag dat de klok weer

wordt teruggezet en de duisternis weer over ons komt. Die datum zie ik altijd met schrik tegemoet. Om mezelf te vertroosten koppel ik er onmiddellijk de 25e en 26e december aan vast: Kerstfeest komt er weer aan! Ik weet best dat het nog drie maanden duurt, maar alla! Toegegeven: het is een mensen-inzetting en we weten niet in welke tijd van het jaar de Here Jezus geboren is. Maar ik begrijp dat de Here zijn volk datum-gevoelig maakt. Want er staat geschreven: Deze dag zal voor u een gedenktag zijn, Ex. 12:14. Dat slaat op de exodus. Maar ook de andere grote feesten worden op bepaalde data vastgeprikt.

Kerstfeest is een groot feest: Hoe wonderbaarlijk, dat Hij die bleef wat Hij was, werd wat Hij niet was, nl. onze Broeder! Dat Hij kwam om slachtoffer te zijn in onze plaats, in onze wereld! De wereld van keizer Augustus, Pontius Pilatus, Saddam Hoessein en van George Bush. Van vluchtelingen en asielzoekers. De wereld van de Sinn Fein en de Rote Armee Faktion. De wereld van abortus en aids. Wie weet hoe onze wereld er uit ziet op het moment waarop u deze regels leest. Misschien werd het midden-oosten een bloedbad. En waarom? Om de beschaving of om de olie? De olie die we (d.w.z. onze auto's) drinken, zuipen, slurpen. Daarom! In die wereld is Hij gekomen en komt Hij. Om Zijn koninkrijk te stichten. Zijn heil en zijn gerechtigheid. Kerstfeest komt er aan. De 25e december vergeten we nooit.

J. Meulink, Enschede

Kinderen van Eén Vader (1)

Kerkverlating en Kerkstrijd

Terwijl de kerkverlating steeds verder om zich heengrijpt, laten de kerken van gereformeerde signatuur een beeld zien van grote verdeeldheid. Wanneer de gelegenheid zich voordoet, zet men zich tegen elkaar af. En zelfs brs. en zrs. van eenzelfde kerk kunnen het vaak niet nalaten in het publiek elkaar aan te vallen op een wijze, die niet in overeenstemming is met de Schrift. Toen voor enkele maanden bij het Schildersymposium syn. gereformeerden, vrijg. gereformeerden, chr. gereformeerden, ned. gereformeerden en zelfs enkele hervormden broederlijk (of is het zusterlijk) bijeen waren ter herdenking van de honderdste geboortedag van prof. dr. K. Schilder had ik een zwakke hoop, dat dit misschien tot meer en betere contacten tussen de gereformeerde Christusbelijders zou leiden. Bij deze bijeenkomst waren veel ongedwongen ontmoetingen. Het doet je goed als je ziet, dat prof. Berkouwer, voorzitter van de synode 1943-45 en dr. W.G. de Vries, schoonzoon van prof. Schilder, elkaar vriendelijk ontmoeten. Persoonlijk vond ik het fijn dr. Okke Jager, die indertijd als predikant te Almelo getracht heeft synodalen en vrijgemaakten dichter bij elkaar te brengen, weer eens te ontmoeten. Helaas is men sinds het symposium niet verder gekomen. De kerkelijke strijd en twisten gaan onverminderd verder.

Synodalen en vrijgemaakten

In 1986 zei prof. Berkouwer in een interview over de kerkscheuring, dat deze naar zijn mening nooit had mogen plaats vinden en dat we eigenlijk deze zaak weer in het reine moesten brengen. In zijn in 1989 verschenen boek 'Zoeken en vinden' laat hij duidelijk zien, dat het in de synode 1943-45 (onder zijn leiding) helemaal fout gegaan is. Hij vraagt zich af hoe het denkbaar en mogelijk is geweest, dat dit schisma uitbrak in die verschrikkelijke jaren van bezettingstijd van 1940-1945. Intussen had de synode in 1988, vooral naar aanleiding van de uitspraken van Berkouwer, een uitspraak gedaan niet over een gemeenschappelijke schuld (dat is meestal nogal goedkoop) maar over het aandeel van de syn.-gereformeerde kerken. De synode erkende, dat men in de zorg voor de zuiverheid van de leer een struikelblok had gelegd voor brs. en zrs. en dat men te weinig oog had voor de gewetensnood van brs.

en zrs. en dat men op deze wijze aanleiding had gegeven voor scheurmaking. De kerken hadden van tuchttoefening moeten afzien. Een dergelijke schuldbelijdenis was voor een synode een hele stap. De synode van Leeuwarden van de vrijg. gereformeerden gaf hierop een reactie. Helaas was het geen bijdrage voor een betere verstandhouding. De synode van de syn. gereformeerden, zo zei men, sprak wel een schuldbetuiging uit over het eigen aandeel in de scheuring, maar er werd niets gezegd over de 'waarheid' waarover het in feite ging. Er wordt slechts schuld beleden over het onrecht dat men mensen had aangedaan, maar niets over de ongehoorzaamheid aan de Heer van de kerk. Men miste een normatieve uitspraak over de gebeurtenissen rondom 1944. De syn. gereformeerde kerken tolereren immers allerlei visies, die regelrecht tegen de Schrift ingaan. Nu in deze kerken een pluralisme heerst wil men blijkbaar ook wel ruimte geven aan de gereformeerde leer over verbond en doop.

Triest, dat de ene synode zo reageert tegenover een andere synode, die schuld belijdt (men spreekt daarbij de syn. geref. synode aan als „zeer geachte dames en heren“). Ook al is men overtuigd van het recht en de plicht tot vrijmaking (en dat is ook nog altijd mijn vaste overtuiging) dat neemt toch niet weg de erkenning, dat in 1944 ook van onze kant fouten zijn gemaakt? Het is helaas evenzeer waar, dat in de syn. geref. kerken een angstwekkende tolerantie heerst. Allerlei valse leringen worden toegelaten. Had men echter de schuldbelijdenis van de syn. geref. synode niet moeten aangrijpen om tot een gesprek te komen? Hoevelen zijn er ook in deze kerken, die de Schrift nog als het betrouwbare Woord van God aanvaarden. Ik denk b.v. aan het Confessioneel Gereformeerd Beraad, waarmee we ondanks de kerkelijke gescheidenheid, eens geestes zijn. Uit bovenstaande opmerkingen zou men kunnen concluderen, dat ik mij als ned. gereformeerde ook door de syn. gereformeerde schuldbekentenis aangesproken voel. Nu dat is ook zo. Ik meen, dat juist de ned. Gereformeerden de erfenis van de Vrijmaking het best bewaard hebben. Geeft een schuldbelijdenis, ook al is die gebrekkig, niet de plicht om daar positief op te reageren?

Prof. Runia vroeg zich in het 'Centraal Weekblad' terecht af, of je als kerken zo met elkaar kunt omgaan. Waar is hier de bereidheid om met de 'tegenstander' (?) de tweede mijl te gaan. Waar is hier ook maar enig

besef, dat we ook als kerken moeten leven uit de barmhartigheid van Christus. Ik vind dit alles, zo besluit prof. Runia zijn artikel, uiterst teleurstellend en beschamend!

De synode van Leeuwarden had veel royaler moeten reageren op het schuldbelijden van de synod. gereformeerden. Ik meen, dat in het antwoord van Leeuwarden een stuk wereldgelijkvormigheid schuilt.

Chr. gereformeerden en ned. gereformeerden

Het is duidelijk, dat de chr. gereformeerden dichter bij ons staan dan de syn. gereformeerde kerken. Wijlen prof. dr. J.P. Versteeg, die beide kerken goed kende, heeft eens gezegd, dat chr. gereformeerden en ned. gereformeerden elkaar uitstekend aanvullen. De langere geschiedenis van de chr. geref. kerken zorgt voor continuïteit, de korte van de ned. geref. kerken voor dynamiek. Een kerk heeft beide nodig. Ten tweede de kerkorde. De betekenis van de kerkorde krijgt in de chr. geref. kerken de meeste aandacht. In de ned. geref. kerken heeft men echter meer oog voor de hantering daarvan. Het derde punt betreft het geloofsleven, waarbij in de chr. geref. kerken de nadruk wordt gelegd op wedergeboorte en bekering en in de ned. geref. kerken op de groei van het geloofsleven. Deze elementen mogen niet tegen elkaar uitgespeeld worden. Ze vullen elkaar aan. De ned. geref. kerken leggen bij de heilsbeleving het accent op de rijkdom van de vergeving. Bij de chr. geref. kerken komt de ernst van de zonde meer naar voren. De eenheid tussen beide kerken moet gestalte krijgen door acceptatie, niet door annexatie. Niet het eigene verzelfstandigend, maar elkaar in het eigene dienend. Daarbij moet je plaatselijk naar eenheid zoeken, bv. door kanselruil, gezamenlijke diensten en afvaardigingen naar meerdere vergaderingen. Deze plaatselijke samenwerking mag echter niet buiten de meerdere vergaderingen omgaan. Ik geloof, dat prof. Versteeg hier de juiste weg aangaf. In bepaalde plaatsen is men ook een eind gevorderd. In vier plaatsen vond al integratie plaats: Lelystad, Almere, Nieuwegein en Houten. In verscheiden plaatsen vindt kanselruil plaats. In andere plaatsen, bv. in Enschede, wordt op bescheidener wijze samengewerkt. Toch zijn we nog lang niet waar we wezen moeten. Een moeilijk punt is de gevarieerdheid in chr. geref. kring. Meerdere samenwerking zou in bepaalde plaatsen tot spanningen

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

leiden. Sommigen menen, dat enkele van onze predikanten zich op minder juiste wijze over de belijdenis hebben uitgelaten, of hebben moeite met de vrouw in het ambt of toelating van kinderen aan het Avondmaal, zoals op enkele plaatsen voorkomt. Gelukkig sprak de chr. geref. synode uit, dat de geconstateerde verschillen geen belemmering mogen zijn om te erkennen, dat de ned. geref. kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de geref. belijdenis. Wel is men van oordeel, dat de verschillen vanwege hun ernstige aard aanleiding moeten zijn tot bezinning en gesprek, opdat zo de belemmeringen voor de kerkelijke eenheid uit de weg geruimd worden. De contacten worden dus gehandhaafd. Moge de Here onze God geven, dat deze contacten een positief resultaat hebben.

H. Algra, Den Helder

Geen kollekte

Luid beieren de klokken over het ingeslapen dorp. Veel helpt het niet. In de forse dorpskerk zitten, als de predikant begint, nog geen 50 mensen. De predikant heet de gasten welkom; voor ons gezin zit nog een ander gezin dat hier met vakantie is. De liturgie verschilt enigszins met wat we van huis uit gewend zijn. De preek is rechtzinnig, we voelen ons er goed bij thuis. Aan het eind van de dienst, voor de slotzang, is er een kollekte voor de eigen kerkelijke doeleinden. De kollektezak wordt van achteren af doorgegeven. Als de mensen achter ons hun bijdrage erin gedeponneerd hebben pakt de diaken de kollektezak en slaat ons (en de andere gasten) over. Men gaat er hier van uit dat je gasten geen bijdrage laat geven voor jouw eigen kerkelijke doeleinden. Bij de uitgang van de kerk staat een kollektebus. Die is bestemd voor de uitzending van verpleegkundigen naar Roemenië. Als we een bijdrage willen geven, dan graag voor dat doel. Het dorp lag nog op een oor. Ook kerkelijk gezien leek het ingeslapen. Toch brandde er licht in een groot kerkgebouw dat vroeger stampvol moet zijn geweest. We werden getroffen door de warmte van de dienst en van dit bijzonder sympathieke gebaar.

Lappendag

Alkmaar heeft als streekcentrum nogal wat tradities. Eén ervan is een jaarlijks gehouden Landbouwdag. Iedere laatste woensdag van september, staat in het teken van de landbouw. Boeren en boerinnen uit de wijde omtrek komen die dag naar de stad om te handelen. Leveranciers van landbouwwerktuigen laten zich ook niet onbetuigd en stallen de machines en tractoren uit. De straten van Alkmaars binnenstad staan vol met paarden, pony's, koeien, varkens, konijnen, geiten, pluimvee en het hele Waagplein staat vol met schapen. Nu vind ik een schaap leuk en naar tien schapen kan ik met vertederde blikken staan kijken... Maar duizend schapen vind ik voornamelijk stinken. Evengoed leuk hoor, daar niet van! In de Waag zelf kun je geroosterd lamsvlees en schapenboutjes proeven, maar dat vind ik niet kies. Achter je staan de beesten geduldig en knus bij elkaar in hokken en kijken je aan met een blik van 'hier sta ik en zo smaak ik'. Ik zou niet meer naar ze durven kijken als ik net een boutje had weggewerkt! Het is dan echt 'lekkere zuster heb je'.

Toen de kinderen klein waren bracht ik de hele morgen door tussen de beesten en ik was altijd zielsblij als het me lukte om zonder konijnen (zo schattig Mam... hé Mam tóe, we hebben niet eens een kát) thuis te komen.

Het dierengedoe was over zodra Reinier naar school moest en ik kon me overgeven aan het andere genoegen dat de dag biedt. N.L. lappen! In een andere winkelstraat wordt als tegemoetkoming aan het vrouwelijke gedeelte van de bevolking een gigantische lappenmarkt gehouden. Honderden kramen met allerlei stoffen, garen en band, enfin alles wat de naam textiel mag voeren, staat daar op elkaar gepropt. Een kraam met bloemen staat tactisch helemaal aan het eind van de markt en een pannenkraam staat bescheiden achteraf naast de voering en de gordijnstoffen. Nog net toegelaten!

Geen vrouw in Alkmaar die niet bezwijkt voor de lappenmarkt. Horden vrouwen op fietsen spoeden zich naar de Laet met maar één doel: Stof kopen ... of een trui of een kantje of schoenveters ... Kopen! Het geeft niet wat.

Ook mijn vroegere buurvrouw, die

geen steek kan naaien en een knoop aanzetten een klus vindt, kwam ik tegen.

„Ha, die buurvrouw”, zei ze vergezocht.

En ik zei, „Ha ... Ook op jacht?” Ze klopte tevreden op haar tas. „Een prachtige zeemleren lap en een spons”. „Niet gek”, prees ik. Normaal koopt ze zoiets gelijk met de hagelslag en zou ze er niet over piekeren de aanschaf te vermelden, maar op zo'n dag is alles geluk. „Wat wordt daar aangeboden”, wees ik in de richting van een stand waar het bijzonder druk was.

„Jacks ... Ga maar vlug kijken, misschien is er iets bij voor Reinier”, raadde ze me.

Ik drentelde er naar toe. Twee dames leverden samen slag. Keurig netjes, maar vastbesloten, trokken ze ieder aan de mouw van een jack. „Dames ... Dames...”, bezwoer de verkoopster.

Als Salomo aanwezig was geweest had hij er een klus aan gehad.

Eén kraam verder lag wit satijn voor een prikje. Ik aarzelde. Een mevrouw naast me pakte vakkundig een punt van de lap beet en frommelde wat. De kwaliteit voldeed kennelijk, want ze zei, „drie meter ... maar dan in het zwart”.

„Heb ik niet dame”, zei de koopman. „Nou, dat is ook wat. Ik kan alleen zwart satijn gebruiken. Heeft u echt geen zwart”. Ze keek alsof hij stiekem een rolletje verstopt had, maar hij schudde spijtig zijn hoofd.

Nog een paar keer vroeg ze dringend of hij het stofje echt niet in het zwart had en na de laatste keer gaf hij uitgeput ten antwoord: „Mevrouw ... veel dragen en niet wassen. Dan krijgt u zwart. Gegarandeerd”.

Het was inmiddels gaan regenen. Er werd wat met zeildoek gegoocheld en een verkoper riep, terwijl hij drie meter stof voor me afknipte, treurig: „Waar blijft de koperen ploert!” Hij zal het grapje vast wel vaker gebruikt hebben, maar ik vond het nogal geslaagd en moest lachen. Dat vrolijkte hem weer op en toen ik hem goede zaken toewenste zei hij nonchalant: „Bedankt schat”.

Thuisgekomen stalde ik mijn aankopen uit en haalde mijn overbuurvrouw, die me tegelijk de spijkbroeken liet zien die zij op de kop had getikt.

We dronken samen thee. Toen zij ze nadenkend: „Zeg ... Kopen is niets ... maar je moet het allemaal wél maken”.

Ik knikte bedremmeld, want dat realiseer je je toch pas achteraf.

H. Algra, Den Helder

Een kwestie van temperament

Ezau en Jakob, een tweeling. Ezau trok er altijd op uit. Expansief, op jacht, houdt van avontuur. Jakob zat liever thuis, bij zijn moeder. Petrus, de rots. Neemt snel een beslissing, kiest vurig partij. Door God gebruikt als een levende steen in de geschiedenis van de kerk.

Wat is temperament?

We kennen de zegswijze: 'hij is één brok temperament'. Toch is het moeilijk om precies aan te geven wat het 'temperament' precies is. Misschien kan het begrip het beste worden uitgelegd aan de hand van een voorbeeld.

Drie kinderen fietsen naar school. Maarten gaat ruim op tijd weg, stopt keurig bij iedere kruising. Zijn fiets ziet er netjes uit, er gaat eigenlijk nooit iets stuk. De fiets wordt keurig neergezet in de stalling. Bas gaat veel te laat weg, hij rijdt stoep op, stoep af, raakt met zijn trapper een keer de straat, verliest onderweg zijn tas. De fiets wordt in het fietsenhok 'gegooid'. Chris is er – voor je gevoel – nauwelijks bij. Hij zit wat te dromen op de fiets en komt daardoor vaak te laat. En je hoopt maar dat hij zijn fiets op slot zet en straks – als de school uitkomt – weet waar hij zijn sleuteltje heeft gelaten.

Drie kinderen onderweg naar hetzelfde doel. In 3 gezinnen proberen de ouders hun kinderen netjes verzorgd op tijd naar school te laten gaan. En toch is hun gedrag heel verschillend.

De manier waarop

Iemand's capaciteiten (wat kan iemand, welke talenten heeft hij?) en zijn motivatie (waarom doet iemand iets?) zijn van grote invloed op zijn gedrag. Toch doen mensen met dezelfde mogelijkheden en dezelfde mate van gemotiveerdheid dingen soms op een heel verschillende manier. Dat is dan een kwestie van temperament: de manier waarop iemand iets doet. Temperament, karakter (en persoonlijkheid) hebben met elkaar te maken; bij temperament denken we echter vooral aan eigenschappen die iemand vanaf zijn geboorte heeft meegekregen. Het karakter wordt mede beïnvloed door factoren van buitenaf (karakter betekent letterlijk: stempel).

De praktijk

Ouders kunnen erover meepraten. Drie kinderen in een gezin. Toch zijn

ze heel verschillend. Ezau en Jakob, een tweeling zelfs. Opgegroeid in dezelfde omstandigheden, met dezelfde ouders. Toch waren ze bij de geboorte al heel verschillend. Heel wat ouders voelen 'intuïtief' al heel vroeg het temperament van hun kind aan. De oudste dochter was heel rustig, wilde wel drinken als de fles eraan kwam, ze werd er zelden wakker voor. Logeren was geen probleem: in een ander bed sliep ze ook prima. Eigenlijk had je geen kind aan haar. Toen werd er een jongetje geboren. Zijn geboorte leek al één luidkeels protest te zijn. Even moesten wachten met drinken betekende rood aanlopen en zweten. De wieg was al snel te klein, de box niet interessant genoeg. Hij klom gewoon over de rand en ging op onderzoek uit. De derde baby leek tussen haar oudere zusje en broertje in te zitten. Alleen: het eten was een probleem. Nieuwe dingen: ze moest er altijd aan wennen. Een oppas werd niet geaccepteerd, logeren (wat met de oudste twee prima ging) leek niet meer mogelijk. Een lief kind, maar alleen in de eigen vertrouwde omgeving.

Drie kinderen uit één gezin. Dezelfde ouders, heel verschillende eigenschappen. Die verschillen kunnen niet uit de opvoeding verklaard worden.

Onderzoek

De afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar het temperament van kinderen. De Amerikaanse onderzoekers Thomas en Chess volgden een groot aantal kinderen vanaf de baby-leeftijd tot de volwassenheid. Ze ontdekten dat het temperament een betrekkelijk stabiele eigenschap is van kinderen. Wanneer een peuter gemakkelijk kontakten legt, snel op onderzoek uit gaat en geen enkel probleem heeft met logeren, zullen we deze eigenschappen bij hetzelfde kind op oudere leeftijd vaak nog steeds waar kunnen nemen. De Nederlandse promotie-onderzoekers op dit gebied lijken deze uitkomsten te bevestigen.

Pasvorm

Dus de opvoeding doet er niets toe? Eens moeilijk, altijd moeilijk? Een pessimistische gedachte voor ouders die veel opvoedingsproblemen hadden met hun moeilijk te hanteren kind. Gelukkig is dat ook niet de boodschap van het temperaments-onderzoek. Thomas en Chess hebben de term 'goodness of fit' geïntroduceerd. Ze

bedoelen hiermee: de pasvorm in de omgang met het kind. Dat wil zeggen dat ouders moeten proberen zich te voegen bij de aangeboren eigenschappen van het kind. Als een kind 's morgens veel tijd nodig heeft 'om op gang te komen' betekent dit dat het gezin wat eerder op zal moeten staan. Als een kind van actie en spanning houdt zal er gezocht moeten worden naar activiteiten die bij die behoefte aansluiten, bv. een voetbalclub. Natuurlijk: vanaf de studeerkamer gemakkelijk bedacht, maar in de praktijk kost het meer zweetdruppels. En toch, de boodschap die dit temperamentsonderzoek meegeeft is: hoe beter de omgeving erin slaagt een pasvorm te vinden in de omgang met het kind, hoe gunstiger het kind zich zal ontwikkelen. Een goede pasvorm geeft ook meer mogelijkheden om de scherpe kantjes van het temperament wat bij te slijpen.

Respekt

In een van zijn boeken verwijst dr. Bruce Narramore naar Spreuken 22:6: „Oefen de knaap volgens de eis van zijn weg”. Vaak wordt bij deze tekst gedacht aan een strak geleid opvoedingspatroon, maar volgens de auteur is dit geen juiste gedachte. De tekst verwijst naar de unieke wijze waarop de jongen geschapen is, met zijn persoonlijke eigenschappen. Narramore trekt een vergelijking met de weg van een adelaar langs de hemel (Spreuken 30). Vanaf de aarde kunnen we die weg niet begrijpen, toch heeft zijn vlucht een bepaalde bestemming. Dat wil niet zeggen dat een kind niet bijgestuurd moet worden. Bas moet proberen wat zuiniger op zijn fiets te zijn en Chris moet een goed plekje voor zijn sleuteltje bedenken. Training in gehoorzaamheid is een essentieel onderdeel van de opvoeding. Opvoeders die geen grenzen durven te stellen aan het gedrag van kinderen zijn geen opvoeders en kweken angstige kinderen. De grens van de veranderbaarheid van het kind ligt bij zijn unieke eigenschappen. Het zal geen enkele opvoeder lukken om Bas 'om te toveren' tot iemand die van vroeg tot laat achter de boeken zit. Toch heeft hij wel zijn eigen talenten. Ieder kind is uniek, het is geschapen met zijn kleur ogen, zijn lichaamsbouw, zijn gevoeligheden. Ook het temperament hoort daar bij, als een soort vingerafdruk van de Schepper. Wat God op die unieke wijze geschapen heeft, daar horen wij met respect mee om te gaan.

J.M. Smelik, Nieuwegein

Zo weinig – en toch zoveel...

Eén van de verschillen tussen het pastoraat in een kerkelijke gemeente en dat in de krijgsmacht is wel, dat bij laatstgenoemde vorm van pastoraat het contact met mensen doorgaans van korte duur en vaak éénmalig is.

Wanneer je als legerpredikant in een opleidingscentrum werkt en om de paar maanden met een nieuwe vloedgolf van pas opgekomen dienstplichtigen te maken krijgt, beperken de contacten zich tot een enkel gesprek met die jongens, die met een probleem zitten – of het helemaal niet meer zien zitten... – en ermee naar jou toe komen. En ook bij de parate onderdelen maak je de dienstplichtigen hooguit tien maanden mee. Heb je dan met sommigen van hen een goed contact opgebouwd, dan zie je ze toch al gauw weer verdwijnen – en vinden ze daarna wéér een pastor, bij wie ze letterlijk en figuurlijk zomaar naar binnen kunnen lopen?

Dat is voor een dominee in de krijgsmacht heus wel eens frustrerend, maar het hoort om zo te zeggen bij deze vorm van pastoraat. Er zit dus zeker een bepaalde eenzijdigheid en beperking aan categoriaal pastoraat (dat is: pastoraat voor een bepaalde categorie, zoals studerenden, zeevarenden, gevangenen, patiënten in ziekenhuizen of verpleeginrichtingen). Naar mijn ervaring heeft dat echter niet alleen nádelen, maar net zo goed vóordelen. Eén daarvan is, dat veel mensen gemakkelijker bij een – in bepaalde zin – 'vreemde' pastor binnenlopen en hem (of haar) in vertrouwen nemen.

Zeker als de drempel laag is en het dus niet veel moeite kost om contact te krijgen. En dat is doorgaans juist de situatie!

In het *leger*: de dominee hoort er immers helemaal bij – het uniform dragend als teken dat hij geïntegreerd in de militaire samenleving werkt –, en tegelijk weet men dat hij in zekere zin 'onder en boven de wet staat' en daarom de vertrouwensman (of -vrouw) bij uitstek is. Iedereen kan zómaar binnenlopen en een beroep op de predikant doen. Of hij komt uit zichzelf langs, op je buro, in de werkplaats, tijdens een mars, in de bar, in het bivak, op de oefening ergens in de bush-bush... Ook in het *ziekenhuis*: even een seintje via de verpleging of het secretariaat is genoeg. Of je hoeft niet eens naar de pastor te vragen, want hij komt zelf op de afdeling en bij je bed...

Zo heb ik het jarenlang ervaren, zowel in het leger als in het ziekenhuis.

Maar wat ik het belangrijkste vind: ik heb zo dikwijls gemerkt, dat zo'n kortdurend en soms maar éénmalig contact toch zo enorm belangrijk kan zijn en wonderlijk veel kan betekenen.

Het zijn werkelijk niet altijd de urenlange gesprekken of regelmatig terugkerende bezoeken, die een diepgaand en wezenlijk pastoraal contact teweegbrengen!

Ik herinner me, dat ik in het Militair Hospitaal in Utrecht, waar ik bijna acht jaar gewerkt heb, eens het verzoek kreeg van een mevrouw op de afdeling gynaecologie, of ik haar wilde opzoeken.

Ik ging zo gauw mogelijk naar haar toe en stelde me aan haar voor.

Ze zei: „Wat fijn dat u gekomen bent.”

Omdat we elkaar voor het eerst ontmoetten wilde ik eerst wat nader met haar kennismaken. Maar daar was ze op dat moment te moe voor.

„Zou u alleen met me willen bidden?” vroeg ze.

„Zeker wil ik dat.”

„Zou u het Onze Vader met me willen bidden?”

Toen ik de bekende woorden uitgesproken had, zei ze „Dank u wel” en stak me ten afscheid de hand toe. Verwonderd verliet ik haar kamer. Toen ik haar kort daarna weer opzocht en zij zich wat beter voelde, vertelde ze me hoe dankbaar ze voor dat gebed was geweest en hoeveel het voor haar op dat moment had betekend.

Met nog méér verwondering ging ik toen bij haar weg: dat zó weinig zovóél kan betekenen.

Zulke dingen heb ik dikwijls onderhouden. Nog een ander voorbeeld. Als pastores in het Hospitaal deden wij om beurten dagelijks de ronde op de intensive care en de hartbewaking.

Op een dag ben ik bij het eerste bed met iemand in gesprek.

Aan de andere zijde ligt iemand, die net is opgenomen en die enkele jaren daarvoor ook al wegens een hartaanval bij ons gelegen heeft. Ik vang op, dat hij aan zijn vrouw en dochter, die bij zijn bed zitten, vraagt: „Wie is dat? de dominee, hè?”

Zodra het gesprek met de eerste beëindigd is ga ik naar hem toe. Het is duidelijk, dat de man heel erg ziek is.

Ik lees in zijn ogen het besef, dat het wel eens sterven kan gaan worden. Omdat hij erg doof is, is het moeilijk om contact met hem te krijgen, maar

enkele woorden zijn genoeg. Hij weet op Wie hij zijn vertrouwen mag stellen.

Tenslotte leg ik mijn hand op zijn hoofd en spreek de zegen over hem uit. Van mijn collega, die die nacht de wachtdienst heeft en wordt opgeroepen, hoor ik naderhand, dat hij diezelfde nacht in vrede is heengegaan en dat de familie zich intens dankbaar toonde voor die woorden en dat gebaar van zegen, waarmee hun man en vader het leven mocht verlaten.

Wanneer ik mijn herinneringen goed zou nagaan, zou ik een boek vol over dergelijke ervaringen kunnen schrijven, zowel uit de tijd dat ik in de kazerne werkte als uit de periode in het ziekenhuis en revalidatiecentrum.

Vluchtige contacten?

Ja, vaak wel: kortdurend, onverwacht, eenmalig.

Maar zeker niet in de negatieve zin van: oppervlakkig, nietszeggend, onbetekenend.

Unieke ontmoetingen!

Veel meer dan wij vaak beseffen kunnen wij door weinig – een enkel woord, een hartelijk gebaar, een kort bezoek, even een luisterend oor, een eenvoudig teken van echt begrip en meeleven – héél veel voor een ander betekenen. Daarin ligt ook de kracht en waarde van het krijgsmachtpastoraat.

Dominees in dienst

Niet alleen voor dienstplichtigen is 'het leger' een aparte ervaring. Een aantal predikanten uit onze kerken is afgestaan voor de geestelijke verzorging onder militairen, dienstplichtig en beroeps. Ook voor hen was de overgang van het bekende vertrouwde leven thuis, naar het instituut krijgsmacht een grote stap. De overgang naar een totaal ander leven.

Uit reacties op het werk onder de militairen blijkt, dat de meeste kerkleden nauwelijks enig idee hebben van wat die dominees daar doen. Of, dat er nog een beeld bestaat, dat overeenkomt met hoe het twintig of dertig jaar geleden was.

In dit en de komende nummers van *Opbouw* komen de **dominees in dienst** aan het woord om door iets wat ze hebben meegemaakt een indruk te geven van hun werk.

Tot slot van deze serie een poging tot een plaatsbepaling van de geestelijke verzorging.

W.H. Louwerse

O. Mooiweer, Enschede

Huisbezoek in de praktijk (3)

Tekst van de toespraak, gehouden d.d. 9 juni jl. op de ouderlingenconferentie te Utrecht

Het leren kennen van de gemeente

Daarover willen we in dit hoofdstuk tot slot nog verschillende opmerkingen maken. De gave der diskretie is een vereiste gave voor de ambtsdrager. Hij moet goed kunnen onderscheiden. Daarom is voorts een bepaalde scholing noodzakelijk. Vroeger besteedde men daar helemaal geen aandacht aan. Je had droog leren zwemmen en werd vervolgens in het water gegooid. Tegenwoordig is het een goede zaak, dat bijv. van de kant van de Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk binnen onze kerkelijke kring een cursus wordt gegeven aan de ambtsdragers om te leren hoe je de mensen moet benaderen en verschillende zaken moet aanpakken. Voor de dominee komt daarbij, dat hij wel enige weet moet hebben van de psychologie om dat in de praktijk van zijn pastoraat te kunnen toepassen. Het is goed, en eigenlijk een must, dat een jonge onervaren ouderling als maat een doorgewinterde ouderling naast zich krijgt. De man kent het klappen van de zweep en kan zijn jonge kollega veel leren. Natuurlijk is daarmee alles niet gezegd. Als de Heilige Geest ons niet in onze ambtsdienst verlicht kunnen we niets overdragen. Dan vonkt er niets. Dan verzandt het in een horizontalistische werkstijl waarin de vertikale relatie en spanning gemist wordt. Men moet als jonge ouderling zich terdege wachten voor een bepaalde overactiviteit. Het lijkt bij sommigen wel alsof de ambtelijke dienst pas bij hen begonnen is. Alles moet anders en zij zullen de zaak wel eens even vlot regelen. Zij gaan domineren en willen met man en macht de hele wijk naar hun hand zetten. Dit levert konfliktstof op en doet het ambt als zodanig geen goed noch naar binnen noch naar buiten toe. Wanneer men geroepen wordt om te bemiddelen in een huwelijkskonflikt zal men eerst tijden lang geduldig moeten luisteren naar het verhaal, dat de beide huwelijkspartners hebben te vertellen. Misschien, dat men in één avond niet klaar komt. Maar dat is niet erg. Tijd is ook in een konflikt soms winst. Ze kunnen dan ook samen nog eens nadenken over wat ze allemaal emotioneel tegen elkaar eruit hebben gegooid. Sommige mensen worden in een konflikt hysterisch. Wanneer de pastor de dingen op een rijtje gezet heeft en heeft overwogen kan hij misschien nog enkele trefzekere, doelgerichte vragen stellen. Hij kan de problemen scherper verwoorden dan de beide partners dat kunnen,

want de gespreksleider is objectief, althans behoort dat te zijn. Hij mag geen partij kiezen (W.H. Velema). Steeds zal men de vraag moeten stellen of men tot verzoening bereid is in christelijke vergevingsgezindheid. In een familiekonflikt moeten allen zich wel willen uitpraten. Vaak houdt men een heleboel achter de kiezen en laat de ouderlingen en de predikant als loopjongens fungeren, die dan de zaak maar tot een oplossing moeten brengen. En als ze dat niet kunnen, krijgen zij de zwarte piet toegespeeld. Steeds zal men zijn bezwaren moeten hard maken. Steeds zal men de mensen in een konflikt erop moeten wijzen, dat zij de weg van Matth. 18 moeten gaan. Nooit mogen wij toestaan, dat men sjoemelt met de opdracht, die de Schrift ons verleent. Het beleven van het Woord van God zal de bevrijding moeten brengen. Het is soms moeilijk om de ware stand van zaken te taxeren. Als de moeder in het gezin in haar kritiek op haar man van de tongriem gesneden is, op een intellektuele wijze haar zinnen kan formuleren en haar gedachten onder woorden brengen kan en de man is wat dat betreft als minder begaafd persoon zwijgzaam en doet geen poging om zich te verdedigen, is het uiterst moeilijk erachter te komen waar de werkelijke oorzaak van het konflikt ligt. Als dan daarbij de zuster der gemeente in casu meelevend is in de kerk, zich uitslooft voor allerlei activiteiten en haar vroomheid niet in twijfel te trekken valt, wordt het een penibele zaak recht te spreken. Het is goed na te gaan hoe de start van het huwelijk geweest is. Hoe gaat men met elkaar om en wat merken de kinderen daarvan? Hoe komt het, dat het ene kind partij kiest voor de vader en het andere kind voor de moeder? Legt de zuster der gemeente haar problemen ook bij verschillende andere gemeenteleden op tafel en zoekt zij zo bij hen steun te krijgen voor haar kritiek? Wat denkt zij daarmee te bereiken? Is zij bereid de hand in eigen boezem te steken of weigert zij pertinent haar eigen onvolmaaktheid in te vullen? Hoe is zij bezig in haar huishouden? Hoe ziet haar huis eruit? Wat doet zij eraan om haar man ondanks alle kritiek op hem tegemoet te komen om hem opnieuw voor zich te winnen en het huwelijk en het gezinsleven te redden? Hoe reageren de kinderen in geding? Het kan blijken, dat het konflikt door allerlei oorzaken op een gegeven moment niet op te lossen is. Niet alle betrokkenen werken echt mee. Dan

moet men zijn poging om tot sanering te komen staken en de verantwoordelijkheid bij henzelf leggen in afwachting van nieuwe gegevens terwijl men hun op het hart bindt, dat zij zelf naar een christelijke solutie van het probleem moeten blijven streven. Wie het konflikt laat voortbestaan en er vrede mee krijgt geeft een duidelijke opening aan satan, verduistert de eer van Gods Naam en brengt de ganse gemeente in opspraak. Wel moet men weten, dat de ambtsdragers bereid blijven tot hulp waar zij kunnen. Hart en huis blijven openstaan. Dat geldt ook van een situatie, die uitgelopen is op tuchttoefening. Als naar het woord van J. van Andel de broeders en zusters in de ogen van ouderling en predikant niet de liefde van Christus kunnen lezen verwordt de tucht tot iets demonisch. Dan is het niet meer dan een punt zetten en lastige mensen wegwerken.

Het leren kennen van de ambtsdrager

De gemeente leert ook de ouderling kennen. Het kan zijn, dat ze niet met elkaar akkorderen. De onderlinge harmonie wordt gemist. Daardoor komt de boodschap niet over. We moeten daarvoor niet te snel kapitulieren. We kunnen natuurlijk vlot zeggen: „We hebben blijkbaar de verkeerde gekozen”, maar daarmee zijn we er niet. De benoemde ouderling heeft bij de bevestiging in het ambt beleeden, dat hij in zijn hart ervan overtuigd was, dat God Zelf hem door zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft. Natuurlijk is wel van belang of de man in kwestie ook zelf tot de konklusie gekomen is, dat hij blijkbaar niet goed funktioneert in de gemeente. En is hij bereid samen met anderen naar een goede oplossing te zoeken? Het kan zijn, dat de gemeente te hoge eisen stelt. Dat moet eerst worden nagegaan. Is het verwachtingspatroon van de gemeenteleden wel verantwoord? Steekt de één in zijn kritiek niet snel de ander aan, zodat er spoedig een hetze wordt ontketend en de ouderling in casu niets goeds meer kan doen? We zullen dus onze motieven moeten toetsen en de roeping van weerszijden in de band, die God gelegd heeft, moeten verdiskonteren. Bid-dend, wakend en werkend zullen we onder leiding van de Heilige Geest samen onze weg dienen te gaan in de gemeente. Maar aan de andere kant klemmt de vraag of de ouderling ook zelf openstaat voor kritiek. Of acht hij zich onaantastbaar en ver-

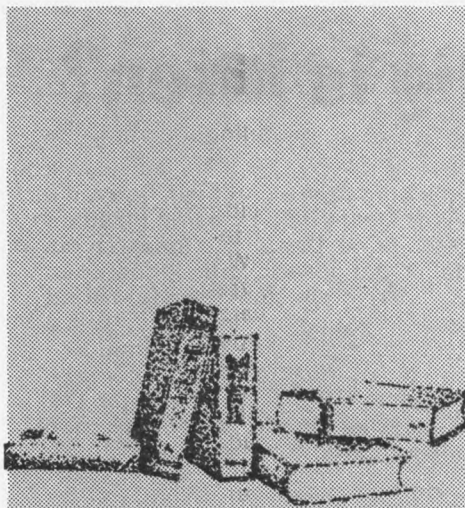
schuilt hij zich achter zijn ambt? Je kunt zo gauw bij het minste of geringste op je strepen gaan staan en bij je weerwoord en verdediging meer op de man dan op de bal spelen. „Van konflikten kan een zuiverende werking uitgaan. Naast de-structieve gevolgen zijn er ook konstruktieve elementen aan te wijzen.” (D. Koole). Jawel, maar het eerste ontdek ik veel meer in de praktijk van het huisbezoek dan het tweede. Er kan intussen wel een situatie ontstaan waarin je moet constateren, dat de bewuste ambtsdrager niet meer met zegen in de gemeente kan werkzaam zijn. Het beste is dan hem te adviseren zelf terug te treden en om ontheffing uit zijn ambt te vragen. Dit zijn moeilijke zaken en geen twee gevallen lijken exact op elkaar. Dat komt, omdat de mensen in geding zo verschillend zijn. Verder is het geboden bij een benoeming goed geïnformeerd te zijn omtrent de persoon, die wordt voorgedragen. Al is een karakterstructuur niet zonder meer doorslaggevend, het heeft wel een positieve of negatieve inbreng. Iemand, die niet kontaktueel is, heeft veel moeite bij de gemeente als bezoeker ingang te vinden. Ze verwachten, dat de man spreken zal en zich niet zal hullen in een stilzwijgen waardoor de anderen verlegen worden. Wie zal hier overigens het laatste woord spreken? Als wij het ambt van God gegeven maar hoog houden en de drager van het ambt maar inschatten als een mens met zonden en gebreken, die nochtans een hoge roeping ontvangen heeft!

Geciteerde literatuur:

Ds. J.J. Arnold: 'Als de kerk KERK is...' - Goes, 1985
D. Koole en Dr. W.H. Velema: 'Uit liefde tot Christus en zijn gemeente'. Een handreiking aan de ouderling - Kampen, 1982.
D. Koole en Dr. W.H. Velema: 'Ver-richt uw dienst ten volle' - De ouderling in de praktijk; - Kampen, 1985.
Ds. S. Neerken: 'Het Huisbezoek' - Amsterdam, zj.
Dr. C. Trimp: 'De mens in de prediking' artikel in de Lustrum Almanak: 'Fides Quadrata Intellectum' - Kampen, 1989.
Dr. J.G. Woelderink: 'Het pastoraat rond het Heilig Avondmaal' - 's-Gravenhage, 1952.

Als literatuur werd verder nog geraadpleegd:

C. van der Leest: 'Dienstvaardig' II, De werkwijze van ouderlingen en diakenen; Barneveld, 1989.
Dr. P. Prins: 'Ouderling en dominé' - Amsterdam, zj.

Boekbespreking

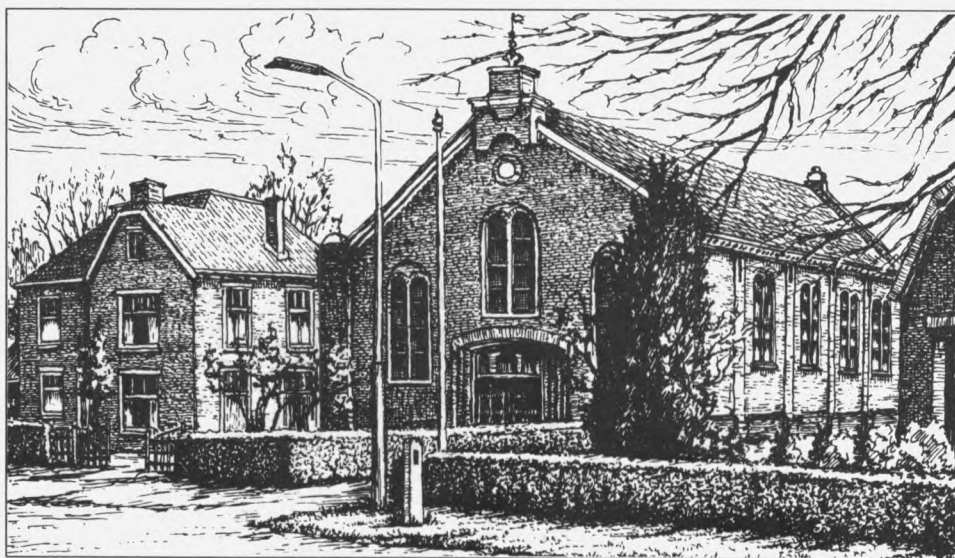
M. de Jonge, Voorburg

Dertien persoonlijke ontmoetingen met VROUWEN IN DE BIJBEL

In dit bescheiden boekje (59 bladz., prijs f 10,-) zijn de avondsluitingen-1988 van de NCRV-TV gebundeld. Dertien stuks vanuit één centraal thema: de vrouw. De toespraken zijn verzorgd door predikanten (m/v) uit verschillende kerkelijke kringen. Aan de sprekers was tevoren gevraagd „vooral te letten op de vrouwen aan wie maar weinig regels (in de Bijbel) worden besteed, die misschien niet eens bij name worden genoemd”.

Wat nu van dit boekje te zeggen? De toespraken zijn eenvoudig, duidelijk, kort. Het merendeel ervan is gericht op kijkers/luisteraars, die geen duidelijke band met de kerk meer hebben; zij hoorden dat 'het bijbelse verhaal' toch ook voor hen actueel is. Alhoewel, de teksten zijn zeer vrijblijvend. Je hoort er vrijwel niets in van de openbaring van de HERE. Als zodanig is het boekje toch een weerslag van de tijd waarin we leven. Het geeft 'godsdienstige overdenkingen' en daar is wellicht nog oor voor. Zo zelfs dat een tweede druk verscheen.

In 1923 verscheen een boek met een verwante titel. In het voorwoord van dat boek schreef de auteur het volgende: „Met de naam 'Eva' (moeder) stelt de H. Schrift de vrouw op haar plaats in de wereldgeschiedenis. En stelt haar tegelijk een ideaal... de verlossing der mensheid door haar zaad... de komst van de Zoon des Mensen, door Wien die nieuwe mensheid komen zal.” Dat geeft wel even een andere inhoud. Ook dat boek ('Eva's dochteren', schrijver A. Janse) werd bij Kok, Kampen uitgegeven.

Op deze tekening van Chris van Dijk is het kerkgebouw van de Nederlands Gereformeerde kerk in Wapenveld afgebeeld. Het gebouw dateert uit 1914. Naast de kerk de pastorie.

D.W.L. Milo, Nunspeet

Hoe onschuldig is loten?

Het loten – knobbelen, gokken of dobbelen – lijkt vrij onschuldig. Bij kinderspelletjes is het vaak de clou, en de sleutel tot spanning en pret. Grote mensen loten ook. De Staat bevordert de loterij. De militaire dienstplicht was jaren lang een zaak van 'erint' of 'eruit' loten. De talloze gokspelen berusten op een minimum aan handigheid en een maximum aan 'geluk'. Het loten is kort en eenvoudig gezegd: een beslissing 'nemen', waarvoor niemand aansprakelijk wordt geacht, maar die niet aangevochten kan worden. Alleen bij het kerkelijk loten wordt God de Heere erkend.

Kinderspel?

Toen onze kinderen klein waren speelden ze 'Mens erger je niet', of zo iets. Om beurten lootten er twee, met afwisselend geluk en ongeluk. Tot er een zei: „nu moet en zal ik een 7 gooien, of ik lig eruit”. Waarop onze jongste, die het spel nauwlettend had gevolgd, tussenbeide kwam: „een zeven? Laat mij die dan eens gooien”. Ze schudde de dobbelstenen, gooide ze op tafel en... er lagen 7 punten! Even later werd haar gevraagd: „wil je voor mij dan een 6 gooien?” Ze deed het prompt. Vrijwel elk vooraf bekend getal werd gegooid. Waarom we zeiden: dit is geen kinderspel meer. En we gingen begrijpen, waarom onze ouders, grootouders en Calvijn zo furieus tegen het loten waren.

Het volk Israel lootte ook

De zondebok werd door het lot aangewezen (Lev. 16:8, 9). De delen van het land Kanaän werden door het lot aan de 12 stammen toegewezen (Num. 26, 33, 34, 36). Het raadplegen van de Heere geschiedde met de urim en tummim, dobbelstenen. De schuldige Jonathan werd door het lot aangewezen (1 Sam. 14). De priesterdiensten werden door het lot geregeld (1 Kron. 24; Luc. 1:9). De portiersdiensten ook, 1 Kron. 26. De diensten van zangers en speellieden eveneens, 1 Kron. 25:8. En Salomo zei: „Het lot doet de geschillen ophouden” (Spr. 18:18).

De bijbel noemt ook loten door heidenen: de Romeinse soldaten, de vijanden van Israël; het Purimfeest is zelfs op het lot gebouwd (Esther 3).

Maar al komt het lot tientallen malen in de bijbel voor, het maakt alles uit wie er lootten en waartoe. En Gods

volk ging daarbij niet van 'toeval' uit, maar stelde de beslissing bewust in Gods hand. Dat alleen maakt al duidelijk, dat gokken geen kinderspel is. Onze intellectualistische wereld spreekt van kansberekening, wet der grote getallen, absolute gemiddelden en volmaakte kansspreiding. Jawel. In theorie ligt alles vast. De mens wikt. Maar in de praktijk loopt alles anders. God beschikt.

Een potje knobbelen

Jaren geleden was ik verbonden aan een hoofdbank in Amsterdam. Eenmaal per kwartaal waren we daar met 7-8 collega's samen, voor enkele weken. Erg gezellig. Steevast vroeg iemand bij de koffie: „hebben we ook trek in wat hartigs?” Dan legde elk meteen een gesloten hand op tafel, met daarin maximaal 3 lucifers of paperclips. Op de rij af 'raadde' ieder het totaal van de onzichtbare fiches. Wie goed raadde viel uit, wie het vaakste mis was betaalde een rondje kroketten.

Nu mag ik zeggen dat ik nimmer het rondje heb moeten betalen omdat ik altijd gauw uitviel. En hoe kwam dat? Eerst door mijn beetje verstand te gebruiken. Immers: waren we met 8 man, dus 24 fiches, dan raadde ik het gemiddelde = 12. Was dat cijfer al door iemand bezet, dan koos ik 11 of 13. En zo voort. Viel de eerste af dan bleven er 7 x 3 is 21 fiches over; gemiddeld dus 10 of 11. En zo voort. Wie dat volhield maakte een nette kans te winnen.

Maar dat boerenverstand was niet genoeg. Er kwam ongetwijfeld een 'geluksfactor' bij en die gaan we nu bezien.

Gelukkig in het spel

In Groot-Brittannië leeft de liefdadigheid nog volop. Daar moeten blinden, gehandicapten, ouden van dagen, enz. het nog voor een aanzienlijk deel van particuliere liefdadigheid hebben. Bijna geen winkel of er staat een altaartje voor misdeelden en er hangt een kous voor losse muntjes. Op elke feestavond, haast op iedere vergadering, wordt een goed doel aangewezen, geld ingezameld en... geloot.

Ja, want ook een Brit is niet spontaan in zijn 'charity'. Er is een lokkertje nodig om hem te laten meedoen.

Zo maakte ik wekelijks een vergade-

ring mee, waar de meesten 20 pence offerden; de helft van het totaal ging in de kas, de helft werd verloot. Aanvankelijk deed ik mee, maar toen ik twee, drie keer de prijs won ging de aardigheid er af. Ik deed niet meer mee.

Vroegen de tafelgenoten: 'waarom speel jij niet mee?' dan was het antwoord: dan zou ik de prijs winnen en die gun ik jullie. Gelach natuurlijk. Uitdagingen. 'Wedden?' –

Ik nam een nummer, betaalde niet en schreef er mijn naam niet op. Er werd getrokken en 'het lot viel op Jona'. Onder daverend applaus toonde ik mijn nummer en vroeg om een nieuwe trekking, daar ik niet betaald had. Men was er beduusd van.

Jaren later werd dit feit opgehaald aan tafel. Een gast vroeg: wilt u zo goed zijn voor mij een lotje te kiezen? Dat deed ik met genoegen, temeer omdat de prijs prompt op deze gast viel.

Nu hoor ik de pientere lezer zeggen: „zoveel geluk bij 1 persoon, het is (haast) niet te geloven.” Lieve pientere lezer, ik schrijf geen smoesjes, maar put uit mijn eigen en naastbij ervaringen; dan behoeven we geen boeken te geloven. Laat me dan nog een andere geschiedenis vertellen, waarbij mijn Vrouw getuige was.

Liefdadigheidsconcert

Een charity-evening in Oban, wij van de partij. Op ons tafeltje werd een boekje met 10 loten gelegd en H.M. zei: 'betalen jij!' Ik betaalde, 5 pond of 10 pond, of zo iets. En dat was het begin van de ellende.

Het rad van avontuur draaide onder het oog van de notaris. Die rapporteerde al spoedig: „1 fles whisky voor D.M.” Jawel. Onder gebruikelijk applaus moest ik naar het podium komen, om een fles sterke drank en een handdruk in ontvangst te nemen. Zo was mijn bijdrage aan de 'liefdadigheid' al gauw terugbetaald.

Een kwartier later was het weer raak: „nu een ½ fles whisky voor D.M.!” Gejuich, applaus en schaamte. Werden we daar voor sobere calvinisten aangezien en sleepten 1½ liter vergif in de wacht.

Tegen het eind van de avond kwam de hoofdprijs in zicht. Ik voelde me onbehagelijk en stelde voor naar

huis te gaan. Maar nee hoor. Onder hoorbare stilte snorde het rad van avontuur en de notaris riep: „de hoofdprijs: 3 dagen verblijf voor 2 personen in het 5 sterren hotel Eriska. De winnaar is... D.M.” Onder eindeloos applaus schaamde ik me eindeloos: had voor mijn 10 pond ongeveer £ 400 teruggekregen. Dat was geen liefdadigheid maar gewoon gokken. (We hebben de hoofdprijs lang uitgesteld, maar werden door de hotelier na 1 jaar gemaand.)

Naarder Meer

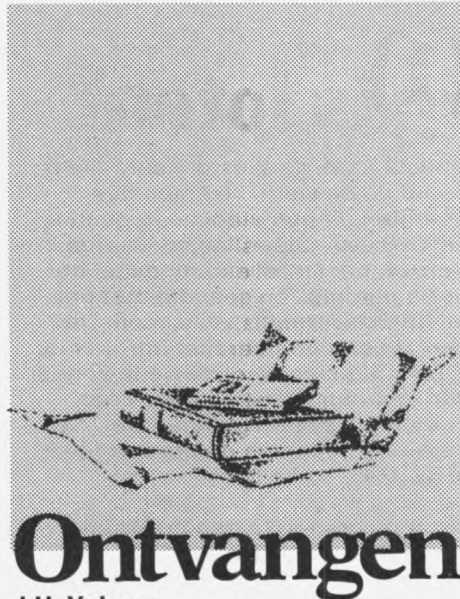
In een vergadering van medewerkers aan 'De Ned. Jager' zei de toenmalige hoofdredacteur: ik heb voor 3 van jullie een jachtdag Naarder Meer op de eenden beschikbaar. Hij stapte met zijn hoed vol dichtgevouwen lotjes op mij af. Ik 'wist' op dat ogenblik, dat ik raak zou trekken en vroeg: loop eerst maar door, ik kom straks wel. —Nee, trekken, beval hij. Ik trok: 1 dag eendenjacht Naarder Meer...

Weer hoor ik u denken: is die man altijd zo gelukkig? Of verzint hij de verhalen? Het antwoord is: ik put gemakshalve uit eigen herinnering, dat bespaart napluizen en verifiëren. Maar iedere lezer zou, als hij er op lette, dezelfde en betere verhalen kunnen schrijven. „Maar de mens let er niet op”, zei Job. Alles wat ons aan occultisme doet denken schrikt de meesten af; het wordt snel vergeeten. Maar wie in alle 'toeval' de 'Bestierder van ons lot' ziet, bewaart alle interessante ervaringen, die overleggende in zijn hart.

Wat zeggen deze voorbeelden?

Ze bevestigen m.i. dat loten nimmer op toeval berust. Er schuilt in veel gevallen Gods goede vaderhand achter — er kan even goed een demonische hand achter zitten. Denk aan de velen, die geplaagd door hebzucht of verslaafd aan 'spelen', hun zinnen kwijtraken, alles op alles zetten en met een daverende klap alles kwijt zijn, behalve hun schulden en de kater. Niemand ziet toch Gods hand achter deze ellende?

Voorspoed en tegenspoed, zo belijden we, komt niet bij geval maar uit Gods goede hand. Salomo leerde: „Het lot wordt in de schoot geworpen — maar elke beslissing daarvan is van de Heere”, Spr. 16:33. Daar tegenover past eerbied, geen lichtzinnigheid. Genoeg hiervan. Dies zwijg ik nu. En zelfs een dwaas (zei Salomo) die zwijgt, schijnt wijs te zijn.

J.H. Velema,
In of naast de kerk?

105 blz., f 17,50
ISBN 9060647149
Uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam

Ds. G.F. de Kimpe,
Als een goed soldaat.

Christen-zijn in de krijgsmacht.
80 blz., f 10,50
ISBN 9060479351
Uitg. Oosterbaan en Le Cointre, Goes

Martie Vollenhoven-Meijer,
Concordantie bij de psalmen van het Liedboek voor de Kerken.

127 blz., f 29,50
ISBN 9024221173
Uitg. J.H. Kok, Kampen

A.D. Senf (red.),
Kind in het licht.

78 blz.,
ISBN 9071885127
Uitg. Christelijk Studiecentrum ICS, Amsterdam

Dr. R.H. Bremmer,
Visioenen op Patmos.

Beknopte bijbelstudies over de Openbaring van Johannes.
144 blz., f 19,50
ISBN 9060155262
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Mr. W.H.K. Dijksterhuis e.a.,
Onderwijs gelokaliseerd.

Provinciaal en gemeentelijk onderwijsbeleid.
84 blz., f 15,75
ISBN 9060158644
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

W.C. van der Horst e.a.,
Wat geven wij de jongeren mee?

GSEV-reeks, nr. 19
125 blz., f 17,90
ISBN 9060158687
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

kort en goed: kerk

KERK is een wekelijks magazine met nieuws en achtergronden over kerken en christelijke organisaties in de breedste zin. KERK, dat wordt geredigeerd door een team van deskundige kerknieuwsjournalisten, dringt u geen mening op, maar informeert.

Onmisbaar dus voor ieder die wekelijks op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de brede christelijke wereld.

Een jaarabonnement kost f 87,75. **Wanneer u zich nu abonneert, ontvangt u KERK tot 1 januari 1991 voor slechts f 9,75.**

0 Ja, ik abonneer mij op Magazine Kerk. Voor de rest van 1990 betaal ik slechts f 9,75. Binnenkort ontvang ik daarvoor een acceptgirokaart.

Naam:

Straat:

Postcode/plaats:

U kunt deze bon in een ongefrankeerde envelop opsturen aan:
Magazine Kerk, Antwoordnummer 1043, 3770 VB Barneveld.
Bellen kan ook: 03420-10790.

OP

Te koop:

34 deeltjes
korte verklaring
(oude druk)

hoofdzakelijk O.T. f 210,-
L. Verhoef, Utrecht
telef. 030-713323

Leven en Kracht

Lektuur-evangelisatie

Zoekt u goed en betrouwbaar evangelisatiemateriaal? Wij hebben materiaal voor de mens van onze tijd en in de taal van onze tijd. Voor alle leeftijdsgroepen. Nu veel nieuw materiaal. Kerstblad: God is onder ons! Een puur evangelisatieblad voor rand- en buitenkerkelijken.

Foto-kerstkaarten met evangeliserende inhoud. Iets bijzonders. Leven en Kracht: specialist in evangelisatiemateriaal. Eigentijds, actueel, modern en toch bijbels. Het is de moeite waard om ons te leren kennen. Vraag inlichtingen en proefnummers.

Postbus 4, 3958 ZT Amersfoort. Tel. 03434-53444.

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Oost-Europa (1)

Ons gezin reisde afgelopen augustus door een aantal landen van Oost-Europa op weg naar Griekenland. In dit artikel een indruk van het leven in die landen. In komende nummers hoop ik – steunend op allerhande berichtgeving – meer informatie te geven over de 'kerkelijke situatie' in de DDR, Tsjechoslowakije, Hongarije, Roemenië en Bulgarije.

DDR

Nog nooit hadden we het IJzeren Gordijn gepasseerd via de DDR. We waren derhalve wel geïnteresseerd om te zien hoe dat daar dan wel aan toeling. Het resultaat was ietwat onthutsend: er was helemaal niets meer te zien dat op een intact gehouden grens wees. Natuurlijk, er waren versperringen en wachttorens te zien, al enige tijd voordat de feitelijke overgang werd bereikt. Maar we hoefden niet eens te stoppen. Geen enkele douanier liet zich nog zien. Onze drie tieners vroegen zich lichtelijk verontrust af of ze nog wel een stempel van de DDR konden bemachtigen, want dat moest wel in hun paspoort, natuurlijk. Maar geen stempelaar in zicht, dus ook geen stempel. (Gelukkig voor hen kregen ze er een, toen we 't land weer uitgingen.)

En dan dus de DDR. Een vierbaansweg, waarop je lekker kon bonken; er was steeds een laag asfalt tussen de verschillende stukken baanvak aangebracht, zoals ik me dat van 'onze' betonwegen in de jaren '50 en '60 nog herinner. Een paar steden langs de weg, gekenmerkt door vele blokken flats en nog eens flats: Eisenach, Gera, Jena. De glorie van het 'Socialistische Duitsland' moest kennelijk bestaan uit hoge woonkazernes.

Grote borden, met wegaanduidingen, waarop recentelijk veranderingen waren aangebracht. Achter 'Berlin' gaapte een groot blauw vlak; de oude toevoeging 'Hauptstadt der DDR' die we nog op een bord zagen was op tientallen andere borden scrupuleus verwijderd. Achterhaald! 'Karl Marxstadt', nog keurig zo op de ANWB-kaart aangegeven, bleek onvindbaar. De oude naam 'Chemnitz' prijkte overal op de voornoemd helblauwe achtergrond. En dan de auto's. Zonder overdrijving kon worden vastgesteld dat het land welmelde van de Westduitse auto's. En ook dat er al een herkenbare nieuwe orde bestond: Westduitse auto's op de linkerbaan, inheemse auto's – Trabanten en Wartburgen – op de rechterbaan. Het leek symptomatisch voor het verschil tussen beide

Duitslanden: de West Duitsers die het beeld op de weg volkomen overheersten, in hun auto's van gemiddeld 30.000 gulden hoger waarde. Verder, heel interessant, de zo nederig ogende 'Trabi's' die met ons uit de Bondsrepubliek komen. De meeste hebben nog hun bordje met 'DDR'. We zien er echter ook al heel wat met een 'D' achterop en een enkeling die wellicht naar zijn (nationale) identiteit nog op zoek is heeft 'BRD(DR)'.

Op deze weg met brede middenberm (zonder schotten ertussen) zagen we veel (sporen van) ongelukken. Toeval? Of symptomatisch, met twee stromen verkeer die ongelijksoortig zijn?

Op de (prettige en redelijk comfortabele) camping die we met enige moeite vinden blijkt op vele wijzen de sporen van de westerse culturele invasie. (Datzelfde kan men van alle andere landen die we bezochten zeggen, met uitzondering van Roemenië.) Spijkerjassen en -broeken komen in groten getale naar de campingasten toe, aangevoerd in een grote bestelauto; blijkens zijn nummerbord komt hij uit Essen; voorwaar niet naast de deur!

De krant van die dag, de Weimarer Tagespost, laat ook zien dat er in het land iets veranderd is. Je kunt een reis naar Mallorca winnen, als je de grote zomerpuzzel goed oplost. En voor ons besef zeker zo interessant de volgende kop 'Ex-stasi Mann darf nun für die Polizei planen'. Een hoge functionaris van de voormalige Stasi – die met naam en toenaam genoemd wordt, plus een foto! – is nu bij reorganisatie van de politiemacht betrokken. Er spreekt een sterk gebrek aan instemming uit het artikel... 't Zou me verbazen, als de man nog in functie is.

't Zijn aanwijzingen dat er al veel veranderd is, hier. Hoe het vroeger was worden we feitelijk het meest indringend gewaar in het kamp Buchenwald, waarvan we eerlijk gezegd, tevoren niet eens wisten dat het bij Weimar lag. Zelden hebben we zo'n beklemmende sfeer ervaren als op deze plaats, waar het smeedijzeren toegangshek de spreuk draagt: 'Jedem das Seine'... In die prachtige natuur – maar wel 'schuldig landschap', zoals het is genoemd – is een ontelbaar aantal gruwelijkheden begaan, waarvan een paar me dagenlang bijblijven. In het 'op zich heel indrukwekkende' museum blijkt echter plotseling hoe de ideologie zich van dit alles kan meester maken. Overal lezen we dat het met name de 'klasse-vijanden' waren die dit alles op hun geweten hebben. De communistische voorman Ernst Thälmann, in Buchenwald

omgekomen, wordt uitbundig en uitvoerig geprezen; deze socialistische staat kende wel degelijk zijn heiligen en martelaren, blijkt maar weer. De lieblanke prestaties van de rode kameraden, en de bijna volstrekte afwezigheid van enige verdienste bij andersdenkenden roepen lichte twijfel op. Er zal ook hier wel 'historische revisie' gaan plaatsvinden, denk ik. Maar hoe je al die ideologie uit de vele gebeitelde teksten verdrijft...

Tsjechoslowakije

Tussen de DDR en het volgende land staan er wel douanemensen; het is dan ook bepaald een tijdrovende grensovergang te noemen. Verder valt ons op dat er ook hier grote afuistertorens staan, aan de DDR-kant. Waren de betrekkingen tussen de 'socialistische broedervolkeren' dan toch niet zo hartelijk?

Een prachtige weg van de grens naar Praag, landschappelijk heel mooi, en ook voorzien van goed wegdek. De Tsjechische en Slovaakse Republiek, zoals die nu heet, scoort bij ons toeristisch dan ook het hoogst van alle bezochte landen. Zoals Praag ook de mooiste en zeker gezelligste hoofdstad van Midden- en Oost-Europa lijkt. Druk, bruisend, levendig, zelfs levenslustig. En veel toeristen! Vooral veel Skandinaviërs, met name Denen. Die zijn nu in drommen kennelijk de transitweg via Berlijn afgedaald. Ook heel wat Amerikanen, Japanners en Europeanen. Meer nog, de ganse Westeuropese bevolking lijkt hier aanwezig.

Praag is leuk! Als je op het 'Staroměstské náměstí' (het Oude Plein) rondloopt, zie je van alles. De talrijke torens en pinakeltjes van de oude Tynkerk zijn in het winterseizoen allemaal verguld; het lijkt net de Efteling, maar dan echt! De hele rij middeleeuwse of renaissancegevels is prachtig opgeknapt en staat te pronken in de verf. Praag is nog steeds een stad in de steigers; de tijden zijn veranderd en alles moet er weer goed gaan uitzien, lijkt het. Verder veel terrasjes; grote hoeveelheden pils worden aan het gezicht onttrokken, in halve-liter glazen, die een mens-met-dorst een vliegende start geven. Op het Wenceslausplein, waar pas, in mei met de verkiezingen, 'Burgerforum' non-stop concerten gaf nu een ander geluid. Onder een grote aanplakzuil zit een tweetal blanke jongemannen met gemillimeterde schedel aandacht voor hun godheid te trekken. „Hare Hare, Hare Rama, Hare Krishna, Hare Krishna”, begeleid door een

bongo. Een derde, een meisje, probeert al dit spiritueels in klinkende munt om te zetten door het verhandelen van transcendente lektuur. Ik maak een foto, onder de afkeurende blik van mijn vrouw. Ze vindt deze cultische toestand geen gulden aan ontwikkelingskosten waard. Praag staat open voor alles wat Westers is, maar, blijkt dus, ook 'het Oosten' grijpt zijn kans. Grote posters die de tournee aankondigen van Sri Mataji, een Indische dame; (hoewel ik vrij goed in mijn oosterse goeroes zit, als u begrijpt wat ik bedoel, is Mataji me onbekend; ze konden haar in India kennelijk wel een poosje missen, net als andere wijzen van tweede garnituur. (Later, in Boedapest en ook in Sofia, kruist Mataji weer ons pad; is ze heel Oost-Europa afgeweest?) In Praag ligt, net als elders, vooral het westerse materialisme op de loer. Maar in een gezellige, haast ludieke sfeer. Zo meldt een jongen dat hij „de eerste schoenpoetser van Oost-Europa” is; en inderdaad, nergens anders hebben we schoenpoetsers gezien. Praag nu heeft wat van onze steden in de jaren '60. De Praagse Lente komt twintig jaar later alsnog tot bloei.

Hongarije

Het derde land dat we bezoeken is Hongarije. Ook daar veel toeristen, vooral Nederlanders! Of dat komt vanwege een gemeenschappelijk ervaren Calvinistisch erfgoed, of omdat de Hongaarse VVV vooral bij ons hard heeft gewerkt, of vanwege het Balatonmeer, 't grootste binnenwater in Midden-Europa, ik weet het niet. Maar op de eerste dertig kilometer autoweg naar Boedapest zien we meer nederlandse auto's dan in een aantal dagen Tsjechoslowakije bij elkaar. Is Praag de aardigste stad van Midden-Europa, Boedapest is een goede tweede. Boven op de heuvels heb je een prachtig uitzicht op de Donau, de parlamentsgebouwen, en nog veel meer. Ook hier veel handel; overal kraampjes; mijn oudste zoon van 16 valt voor een shirt met het opschrift: 'Gezocht: Karl Marx, dood of levend'. We verbazen ons toch wat over het vrijmoedig gegeven politieke commentaar van zo'n shirt. Ook blijken de popsterren uit het Westen zeer in. Michael Jackson is onbetwist het grootste idool van de poplevende jeugd in het net uiteengevallen Oostblok. 'Madonna ligt in tweede positie, zou ik zeggen. (Wat is dat trouwens een onappetitelijk ogend brok vlees.) Verder lijkt het de Hongaren – materieel – behoorlijk

goed te gaan. Vooral als we het vergelijken met een eerder bezoek, al weer negen jaar geleden, blijkt hoeveel er in Hongarije veranderd is, op allerlei terrein. Er valt goed te eten en de sfeer is redelijk ontspannen. Toeristen stemmen op sommige plaatsen het straatbeeld volkomen.

Roemenië

Juist door de relatieve welvaart van Hongarije loopt het verschil met Roemenië extra in het oog. Het begint al voordat we het land goed en wel zijn binnengekomen. Bij de grens staat een lange rij auto's. Als het tijd is voor de avondmaaltijd gooien de Roemeense douaniers de grens gewoon een uur dicht! Aan twee kanten worden hekken aangebracht; je kunt je werk ook te fanatiek aanpakken, tenslotte... Het wachten duurt een aantal uren, maar dan komen we toch verder. Je hebt in Roemenië benzinebonnen nodig, maar – helaas – de dame aan het daartoe bestemde loket heeft er geen meer, al een paar dagen niet. We moeten onderweg maar kijken, bij de grotere hotels of zo. De eerste indruk van het land is ongunstig: een enorme fabriek met veel schoorstenen geeft de lucht boven Oradea een vale tint. Verder gaande komen we door prachtige gebieden, m.n. de Karpaten. Alleen, hetzelfde beeld. Op bijna elke echt mooie plek staat er een of andere fabrieksschoorsteen de meest gore rommel de lucht in te braken. Je krijgt de indruk dat het milieu in Roemenië alleen te redden is, als men de industrie bombardeert... Overal nog lange rijen mensen bij winkels. In de restaurants is er slechts zeer beperkte keuze uit veelal heel matig voedsel. We hebben erop gerekend en van thuis het meeste eten meegenomen. Alleen drank is er ruim aanwezig, zoals overal in Oost-Europa. Als we op een terras bij het eten 'twee wijn' bestellen krijgen we twee flessen! De grote steden Cluj Napoca, Sibiu en Brasov blijken best bezienswaardig. In de architectuur blijkt nog de invloed van de oude Dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije. Elke plaats ademt een eigen sfeer, waar bij Sibiu het meest bedrukt lijkt. Daar zijn rond de jaarwisseling en ook erna veel mensen omgekomen. Daar blijkt de (aloude) Duitse invloed van het gebied Zevenburgen nog sterk te zijn. Op de markt is er een provisorisch gedenkteken opgericht waar de namen van de gevallen zijn opgetekend: tientallen! De daken van de aantrekkelijke huizen aan de markt

hebben verschillend gekleurde pannen; we horen dat de pannen in afwijkende kleur kogelinslagen bedekken. Op weg naar de camping zien we aan weerszijden van de weg huizen en gebouwen met vele kogelgaten; een grote villa is uitgebrand. We kijken vroeg op de avond rond in Sibiu; een grote evangelisch-lutherse kerk zit vol, vanwege een orgelconcert. Als we een oude dame naar een bepaalde toeristische bezienswaardigheid vragen, is ze dolblij haar Duits te kunnen gebruiken. Deze plaats heet niet echt Sibiu, horen we, maar 'Hermannstadt'. Zo heeft het eeuwenlang geheten. Een groot deel van de bevolking is ook Duitstalig; ze komen uit Duitsland maar wonen hier al 800 jaar; het wordt echter steeds moeilijker om zich staande te houden tegen het overheidsbeleid dat 'romanisatie' voorstaat. Ze is pessimistisch over heden en toekomst. „Die neue Kommunisten” draaien de gevolgen van de revolutie terug, weet ze. Jongeren uit hun gemeenschap willen niet langer blijven. Ze gaan terug naar Duitsland, zodat er een einde dreigt te komen aan acht eeuwen Duitse cultuur in dit deel van Europa. En verder, de rantsoenen suiker van de maand juli zijn medio augustus nog niet aangekomen. De (riet)suiker moet uit Cuba komen; de kameraden aan de top hebben niet zoveel vrienden in de wereld. Ook andere dingen worden schaars; er zijn net die dag weer nieuwe beperkende bepalingen via de radio bekendgemaakt. Dat sombere geluid horen we ook van anderen. Een Duitstalige man die ik alleen maar de weg vraag begint een gesprek dat zeker een kwartier duurt; ik kom niet van hem af. Twee dagen tevoren belde zijn dochter, die lerares is, uit Duitsland op; ze was er met haar gezin op vakantie. Ze had verteld dat ze niet terugkwam! Al haar bezittingen liet ze gewoon achter; je kon in Roemenië toch niet meer leven... Hij moest het aan iemand kwijt en dat was ik dus. Sibiu liet ons met een somber gevoel achter. Brasov – 'Kronstadt' had het oude dametje me meteen gecorrigeerd – was een veel vrolijker plaats; de sfeer was er gans anders. We vroegen ons af hoe dat kwam, maar konden het antwoord niet geven. Boekarest, waar we alleen maar doorheen reden was groots opgezet: (te) brede boulevards, hoge gebouwen, modern en nogal onpersoonlijk. Alleen de oude diplomatenwijk zag er heel aardig uit. Veel mensen op straat; als je niets wist, zou je niet vermoeden hoeveel hier nog maar pas is geleden. Hier en daar zie je echter sporen van verwoesting en geweld.

Op een van de grote pleinen waar kennelijk veel gebeurd is staat met grote grafitti letters geschreven „Tien an Min Square II". Er wordt dus een vergelijking getrokken met het gewelddadige optreden van het Chinese leger. Verderop in de stad komen we – volstrekt toevallig – langs een begraafplaats speciaal voor de doden van december en januari. Vele tientallen kruisen, op een vrij klein stukje grond vlak langs de weg. Op elk graf bloemen; het is er druk. En dan, in de buitenwijken een glimp van het leven in de grote stad. De (grote verbindings)wegen zijn beroerd geplaveid; het zware verkeer stoot zoveel gif in de lucht dat het de bewoners diverse jaren van hun leven moet kosten. Een en al onheil dat de sfeer bepaalt. Boekarest is een dieptepunt. We zijn de stad uit en denken het ergste te hebben gehad. Dat is ook zo, op een ding na. Bij de grens blijkt een file te staan, die we op twee kilometer schatten. Het zal wel even duren voor we in Bulgarije zijn, spreken we uit. En dat klopt. We zijn om kwart over drie 's middags bij de grens van Georgiu; de Bulgaarse douane bereiken we om kwart over vier in de ochtend...Dertien uur later! Geen kwaadwilligheid overigens; gewoon, zo doen ze het daar: vijf personenauto's, drie vrachtauto's en twee bussen gaan tegelijk in een vak; de hekken worden aan weerszijden gesloten. Als alles is bekeken – en bij vrachtauto's of bussen wil dat wel eens langer duren dan bij een gewone auto – mag iedereen verder. Wil je een volstrekt onmogelijke toestand creëren, volg dan de beproefde ervaring van de Roemenen: maar een doorrijmogelijkheid en de controle van elke auto aanpassen aan de langdurigste procedure. En natuurlijk weer een uur de grens dicht, als ze gaan eten. Onze taal wordt verrijkt met een aantal nieuwe termen, die ons verregaande ongenoegen moeten uitdrukken, maar dat helpt natuurlijk niets. Het zal in de familie wel een vleugeld woord blijven, als we ooit ergens moeten wachten: „'t is niet zo erg als bij de Roemeense grens."

Bulgarije

En dat brengt ons in Bulgarije. Na vele uren uit en weer in ons vel gesprongen te zijn, komen we tenslotte de Donaubrug over. De lange, lange file in niemandsland blijkt om vier uur 's nachts bij de volgende douane weg te smelten. Ja, vertelt men daar, de douane boycot van hun kant de Roemenen. Er is hier tegenover Ruse een roemeense fabriek die de Donau zo intens vervuult dat men wil protesteren. De 'buren' blijven voor alles doof; nu probeert men zulke acties, maar – voorspelbaar – de Roemenen zitten er niet mee. Opvallend is de ontspannenheid in Bulga-

rije die ons weldadig aandoet. Zo midden in de nacht zit de bevelvoerende douane-beambte op zijn praatstoel; we kletsen zeker 20 minuten; hebben niet zo'n haast om waar dan ook heen te rijden... Hij spreekt voortreffelijk Engels en heeft nota bene de hele tijd de BBC-World Service aan staan; er is wat veranderd in dit stalinistische Bulgarije. Een dag later zijn we in de aantrekkelijke stad Veliko Tarnovo, in het binnenland. Er wachten ons dingen, die we – met de herinnering aan negen jaar tevoren – nooit zouden verwachten. Niet alleen ontmoeten we een oudere Bulgaarse heer, die, als hij hoort dat we Nederlanders zijn, met ons gaat discussiëren over van Gogh en Multatuli, die hij gelezen heeft! Iets verderop is er een verzameling posters, politieke prenten, die zelfs voor een analfabeet anti-communistisch blijken. Er ligt een groot aantal boeken van ex-partijleider Zhivkov op de grond en ander socialistisch propagandamateriaal. En wat onappetijtelijke gebruiksvoorwerpen: het gevolg van veertig jaar rode zegen. Iedereen stopt; ook politieagenten kijken aandachtig toe. Maar niemand grijpt in. Ook later, in de hoofdstad Sofia, komen we dit tafereel tegen. Op het grote plein, waar de (communistische) vader des vaderlands een eigen Mausoleum had (net als Lenin in Moskou) staat voornoemd gebouw leeg; de man is pas her-begraven, of misschien wel gecremeerd. Dimitrov weg, eregarde weg, ganzepassen weg, de (bescheiden) rij wachtenden weg. En ervoor terug een grote hoeveelheid rommel, die de verworvenheden van het Communisme moeten tonen. Ik ontvreemd een neergesmetten boekje van Todor Zhivkov, voor later, voor thuis. Niemand maakt bezwaar. Interessant is ook hier de grote hoeveelheid posters, de lange geschreven verhalen die vele voorbijgangers ernstig en geconcentreerd tot de laatste punt toe spellen. En nog interessanter, naast partijen en belangengroepen die aandacht vragen ook een caravan van de Bulgars Orthodoxe Kerk. Aan de zijkant wat reproducties van ikonen; verder een soort altaartje, een open-geslagen Bijbel en wat kaarsen. In een tentje ernaast een bebaarde en getoogde priester, die zit te lezen en later met mensen praat. Heel bijzonder. De kerk die niets buiten de eigen muren mocht doen, nooit iets openbaars mocht ondernemen, timmert nog steeds niet aan de weg. Maar ze zetten al een heel klein bolletje op wielen op een plein om te zeggen dat ze er zijn! „Bles them!" In een park waar een grote kunstmarkt wordt gehouden blijkt het fenomeen ikonen veel aanwezig, vermoedelijk echter voor de buitenlandse toeristen. Ze zijn van zeer beperkte artistieke en van nog minder religieuze betekenis. Wel kopen we een klein gips kopje: de ietwat

groteske trekken van (ex)leider Zhivkov, compleet met horentjes. Mensen stoten elkaar aan, lachen nauwelijks, maar kijken lichtelijk geïrriteerd: dat iemand dat zomaar durft te zeggen! Echter, er klinkt geen enkel protest.

Er verandert heel wat in Oost-Europa, waarbij we alleen voor Roemenië een uitzondering willen maken. Ook in dit mooie Bulgarije, die trouwe bondgenoot van de Sowjet-Unie blijkt dat maar al te zeer. Maar bepaalde dingen raak je niet zo gauw kwijt. Zoals de noodzaak om te tanken met bonnen. Het gekke is nu dat de benzine er best is, maar je je ongans moet zoeken naar die ellendige bonnen! Zo laten we bij vier achtereenvolgende pompen de volledige voorraad weer achter, omdat we ondanks drie kwartier zoeken in Sofia, niemand konden vinden die ons de weg naar bonnen kon wijzen! En geen bon, geen diesel. Ze leven in een geordend land, waarbij de orde niet onder het juk van logica of efficiëntie hoefde door te gaan.

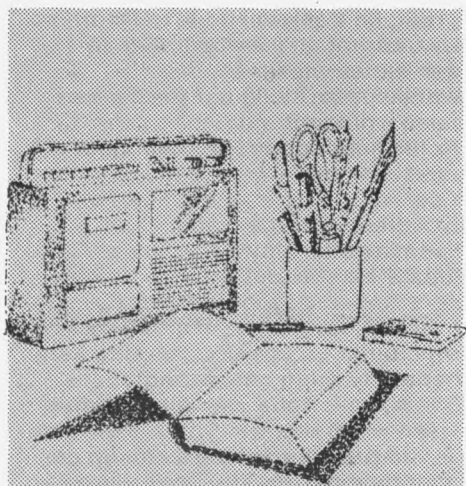
Naschrift

We reden met gekrulde tenen het land uit; zouden we op de benzinevoorraad de grens halen. We haalden hem, op het nippertje. Wij ouders hadden langzamerhand onze buik vol van alle extra bepalingen, van onverwachte schaarste die je noopt je plannen te wijzigen, en – nog het meest – van de eindeloze wolken uitlaatgas die je de adem en het uitzicht benemen.

Onze kinderen waren aan de Griekse kant van de grens een delirium nabij, toen ze daar alle westerse consumptiegoederen weer konden kopen, in theorie althans. En wij ouders, tot onze eigen grote verbazing leden we de rest van die dag aan een heuse 'cultuurschok'. Na twee weken Oostblok moesten we echt wennen aan al die veelkleurige auto's, die zo snel reden, die zo talrijk waren. En aan de talrijke reclameborden langs de weg. Maar we kwamen daar overheen, sneller dan dat met mede-Europeanen van achter het nu ontakelde IJzeren Gordijn het geval zal zijn.

Niet – zoals aangekondigd – in dit, maar in het volgende nummer zal door ds. De Jong gereageerd worden op de diverse ingezondens, die in de laatste nummers van ons blad hebben gestaan.

De redactie

Jeugdtribune

R.R. Ganzevoort, Wormerveer

Tekenen van de eindtijd?

Ontwikkelingen in het Oostblok

Na jaren van onderdrukking van christenen en een overtuigd atheïstisch en anti-christelijk marxistisch communistisch regime is er de laatste paar jaar een ontzettend snelle ontwikkeling. De overheden komen tot de conclusie dat hun vorm van communisme niet tot de gewenste resultaten heeft geleid, en proberen de zaak bij te sturen. Dat blijkt wat de democratisering betreft in nieuwe vrije verkiezingen, en in de economie in de overgang van een plan-economie naar een vrije markt. Natuurlijk is die overgang niet zonder problemen. De mensen zijn evenmin als de overheden gewend aan vrije besluitvorming en eerlijke verkiezingen. Daar moet het hele volk toe worden opgevoed, en dat betekent dat het de eerste jaren nog wel eens mis zal gaan. De enige mensen met politieke ervaring zijn vaak mensen die ook al in de regering zaten onder het oude bewind. Daardoor veranderen wel de namen, maar nog niet de mensen die er werken. Gorbachow zal er nog een hele taak aan hebben om deze ontwikkelingen in de hand te houden. Ook als het gaat om de omzetting van de economie zie je de problemen. De landen zijn nog niet in staat om op westers niveau te produceren en goederen aan te schaffen, maar door de steeds makkelijker ontmoeting met het westen is het verlangen naar een westerse levensstijl wel erg groot geworden. Gevolg is dat noodzakelijke artikelen niet worden gekocht, terwijl de schaarse deviezen worden gebruikt voor luxe als coca-cola, westerse sigaretten en auto's. Op die manier is het westen voor het Oostblok geen bron van vooruitgang, maar van verkwisting. Daarnaast zijn er in het Oostblok ook nog eens grote problemen op het

gebied van de samenleving en het algemeen welzijn. Er is erg veel drankmisbruik, druggebruik, echtscheidingen, abortussen (meestal stiekem en dus gevaarlijk), en het zelfmoordcijfer is vele malen hoger dan bij ons. Allemaal tekenen van ontevredenheid en vluchten uit de werkelijkheid.

De overheden zien er nu vaak de noodzaak van in om de kerken in te schakelen bij de wederopbouw van het land. Jarenlang zijn de kerken systematisch verzwakt en ondermijnd, en nu opeens moeten ze helpen. Dat willen ze ook wel, maar ook in de kerken zijn er weinig mensen die in staat zijn om goed te helpen, simpelweg omdat ze geen ervaring hebben kunnen opdoen. Veel kerken mochten geen ouderlingen benoemen, veel predikanten volgden trouw de overheid, en de predikanten die dat niet wilden werden in een klein dorpje geplaatst waar ze alleen een paar oude vrouwen konden bereiken. Nu kan de kerk zich versterken en groeien en een positieve inbreng hebben in de samenleving maar dan moet ze wel de middelen krijgen om mee te werken. Als dat niet snel gebeurt wordt de oost-europese samenleving overwonnen door het materialisme en heeft het christendom geen kans.

Ontwikkelingen in het Westen

Ook in het westen zijn er allerlei ontwikkelingen. De belangrijkste zijn misschien wel de ontwikkelingen op het gebied van geloof en levensbeschouwing. Daarin zie je eigenlijk een paar bewegingen tegen elkaar ingaan. Soms krijgt de ene meer aanhang, dan weer de ander, en daardoor ontstaat er een soort golfbeweging. De ene stroming zou je nihilistisch-materialistisch kunnen noemen. Men gelooft nergens meer in. Alles wat met geloof of God te maken heeft is bij voorbaat afgeschreven. Toch heeft men nog wel idealen, maar die blijven materieel. Voor sommigen is dat snel veel geld verdienen (de Yuppies); voor anderen betekent het de gevestigde orde omver werpen en je eigen wereldje maken zoals jij dat wilt (anarchisme). In wezen willen beide echter alleen maar kijken naar de wereld die we kennen en sluiten ze zich af voor alles wat met geloof te maken heeft.

De andere stroming wil precies het tegenovergestelde. Men heeft wel het christendom afgewezen, maar daarmee niet alle godsdienstigheid. Men is juist op zoek naar allerlei vage mystieke en godsdienstige gebeurtenissen en ervaringen. Het is opvallend dat de laatste jaren bijvoorbeeld in de top van het bedrijfsleven erg veel interesse is voor Yoga, New Age, en andere godsdienstige zaken. Maar – zoals gezegd – het christelijk geloof valt al meteen af. Dat is ouderwets, en hindoeïsme en zo zijn in. Ook hier

zie je weer dat overjarige hippies en topmanagers allebei dezelfde visie kunnen hebben.

Wat New Age betreft: dat is een verzamelnaam voor allerlei groepen, mensen, boeken en activiteiten, waarin men er van uitgaat dat we in onze tijd tot een geestelijke opbloei komen, waarbij we als mensheid een stapje hoger komen. We gaan vooruit en zijn op weg naar de nieuwe wereldeenheden. Volgens sommigen is er zelfs een ondergronds netwerk van dit soort groepen, die bezig zijn zich voor te bereiden op de overname van de macht. Het is de vraag of het ooit zo ver komt, maar het is wel duidelijk dat de ideeën die in de New Age beweging worden aangehangen en uitgedragen heel goed passen bij de mens van deze tijd. We moeten allemaal één zijn, geen verdeeldheid meer. Alle godsdiensten hebben een beetje gelijk, enzovoorts. Sommige thema's zijn de moeite waard en moeten ook christenen aan het denken zetten (milieu, emancipatie, vrede), maar de kern van het New Age denken is onchristelijk, omdat men er van uitgaat dat we onszelf kunnen verlossen en dus het offer van de Here Jezus Christus niet meer nodig hebben.

Tekenen van de eindtijd?

Een vraag die heel belangrijk is is of dit nu tekenen zijn van de eindtijd. De Bijbel heeft het er over dat er valse christussen komen, en allerlei ingrijpende gebeurtenissen zullen zijn vlak voor de Here Jezus terug komt. Veel christenen zien in de gebeurtenissen in het oostblok en in de opkomst van New Age stromingen tekenen dat de Heiland bij wijze van spreken al op de stoep staat. Ook de talrijke rampen en de wetteloosheid zijn volgens hen tekenen van een spoedig einde.

We moeten daar een paar dingen bij bedenken: in de eerste plaats moeten we altijd zo vol verwachting leven dat we klaar zijn voor de komst van de Here Jezus. Hij kan elk moment komen. Misschien vandaag. Maar tegelijk moeten we beseffen dat dat al vanaf het moment van de hemelvaart de leefwijze van de christenen is geweest. Paulus en de anderen wisten dat het ook toen elk moment kon zijn. De visioenen die Johannes heeft meegedeeld in de Openbaring geven een beeld van die eindtijd, van de strijd die erbij hoort, van de verdrukking door de duivel en van de uiteindelijke overwinning door het Lam (Jezus Christus). Johannes herkende dat in zijn eigen tijd, wij herkennen het ook in onze tijd. Oorlogen, natuurrampen, antichristen, wetteloosheid. Allemaal tekenen die vooruit wijzen naar de komst van Hem. De wereld staat op springen. Het zijn barensweeën zegt Paulus, waar de geboorte van een nieuwe wereld uit voort komt. Toch weten we niet wanneer en hoe dat

zal zijn. Daar hebben mensen ook verschillende ideeën over. Het is goed om die verwachtingen ook uit te wisselen en daar samen verder over te denken. Het belangrijkste is echter dat we er op voorbereid zijn. Als je gelooft in de Here Jezus Christus mag je weten dat je veilig bent in de laatste felle strijd. Als je Hem afwijst ben je nog niet jarig. We leven in de eindtijd. In de reserve-tijd, waarin je keuze gemaakt moet worden. De tegenstelling tussen geloof en ongeloof wordt steeds scherper. Sta je aan de goede kant als Hij komt?

Dit artikel was de inleiding van een themage-sprek tijdens een jeugdkamp in Hongarije

H. Algra, Den Helder

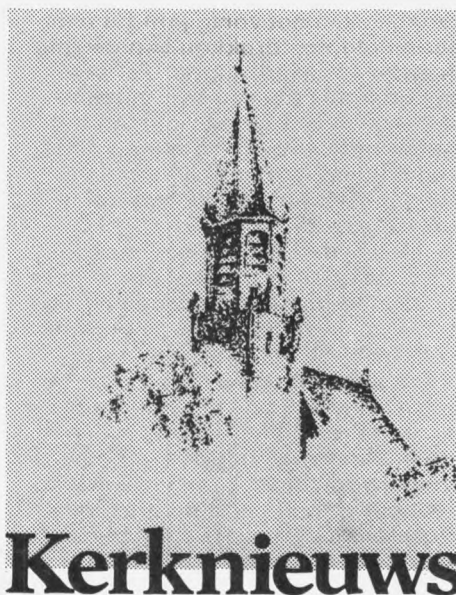
Een gebrxken txets

Hxwel mijn schrijfmachine nxgal xp jaren is, dxet hij het nxg vrij gxed, xp één txets na. Ik hxpx dat hij nxg eens helemaal in xrde kxmt. Het is wel zx, dat er 41 txetsen gxed funktixneren, maar die ene dxet het niet en dat is txch hxpelxxs lastig. Sxms denk ik: het lijkt de kerk wel: niet alle leden dxen mee. Zegt U wel eens txt Uzelf: xch, ik ben maar één persxxn, ik maak xf breek de kerk txch niet? Ja, het maakt txch een grxxt verschil, xf U meedxet xf niet. Wil de kerk actief zijn, dan heeft ze de vxlle medewerking nxdig van alle leden, van elk persxxn, klein xf grxxt. Als U weer eens xverweegt dat Uw persxxnlijke inzet niet nxdig is, denk dan aan mijn schrijfmachine, en zeg txt Uzelf: vxxr het gxed funktixneren van het geheel is ieder lid brxxdnxdig. Het kxmt de duidelijkheid, de xvertuigingskracht, de leesbaarheid ten gxede als ik vxlxp meedxe. Wees geen gebrxken txets, wees een bruikbare!

(Uit: Trxwel and Swxrd, maart 197x)

Dit is een oud verhaal, maar de boodschap is een herhaling waard.

H.A.

Ned. Geref. Kerk van Bilthoven

Het scribaat berust bij:
B. de Boer, Dr. Starckelaan 16,
3734 XB Den Dolder, Tel.: 030-285619
Het penningmeesterschap van de
diaconie berust bij:
A.D. Deurnink, W. Arntszlaan 63,
3734 ED Den Dolder, Tel.: 030-281463

Ned. Geref. Kerk van Krommenie

Ds. J.H. Veefkind is geslaagd voor
het doctoraal examen theologie aan
de Vrije Universiteit van Amsterdam
(Hoofdvak Nieuwe Testament).

Regio Arnhem

Op 13 september jl. werd aan candi-
daat D.A. Lagewaard, wonende
Maanderbuurtweg 240 te Ede, preek-
consent verleend voor de periode
van 1 jaar. Zijn telefoonnr. is: 08380-
36711.

Tijdelijk adres ds. J. Kranenburg

Het adres van ds. J. Kranenburg,
emeritus-predikant van Groningen,
is voorlopig:
'De Boschberg', Bijsselseweg 11,
8256 RE Biddinghuizen. Tel.: 03211-
1063.

Stichting Evangelische Huisvesting Utrecht

Open huis

Het is dit jaar alweer 10 jaar geleden
dat er op initiatief van de Nederlands
Gereformeerde Kerk te Utrecht werd
gestart met het 'Boomstraat-project'.
Het doel van de stichting is jongeren
van buiten Utrecht tijdelijk aan een
kamer te helpen. Daarbij hebben wij
ons vooral gericht op de leden van
zuster gemeenten om zodoende ook
een kerkelijke brugfunctie te kunnen
vervullen.

Dat het project goed draait mag
blijken uit het feit dat afgelopen sei-
zoen de 100ste bewoner kon worden
verwelkomd. Een reden tot grote
dankbaarheid!

Graag nodigen wij u hartelijk uit om
op **zaterdag 27 oktober 1990** dit met
ons mee te vieren.

Van 10.00 tot 16.00 uur bent u van
harte welkom!!

Wellicht een goede gelegenheid om
oude bekenden weer eens te ont-
moeten. De koffie, thee, soep en
broodjes staan gereed.

Boomstraat 2 a bis
3582 KR UTRECHT

Regio-vergadering Enschede-Zwolle

Wij citeren uit het Kort Verslag van
de vergadering van de regio
Enschede-Zwolle van 20 september
jl. het volgende:

Br. J. Meulink doet verslag van de
bevindingen betr. de T.S.B. Na zijn
verslag continueert de regio het
mandaat van br. Meulink.
Enschede-noord doet per schrijven
van 5 sept. jl. het verzoek de LV voor
te stellen een waarschuwend woord
aan de kerken te laten uitgaan, om-
trent bepaalde zorgelijke ontwikke-
lingen in ons kerkverband.

De vergadering ondersteunt dit
schrijven *niet*. Enschede-noord ont-
vangt het advies zelf personen en
kerken, die zorgen geven, aan te
schrijven, zoals ook in 1988 ge-
schiedde.

Wel krijgen de afgevaardigden naar
de LV het verzoek om de zorgen, die
op de regio naar voren kwamen,
door te geven.

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam- Centrum

Ds. J. Horsman, predikant van de
kerk van Dordrecht-Zwijndrecht,
heeft bedankt voor het door de ker-
keraad op hem uitgebrachte beroep.

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam- Tuinsteden-Zuid-West

Op 17 oktober a.s. zal kandidaat drs.
A. Boshuizen te Houten worden be-
vestigd in een Dienst des Woords,
waarin voorgaat drs. J. de Jonge,
predikant te Hengelo (O).
De dienst vangt aan om 19.30 uur en
vindt plaats in het Chr. Geref. kerk-
gebouw 'de Bron', Willem Kloos-
straat 1 te Amsterdam Sloterveer. In
diezelfde dienst zal ds. Boshuizen
ook zijn intrede doen.

Het toekomstig adres van drs. Bos-
huizen luidt:
Franklinstraat 46, 1171 BM Badhoe-
vedorp. Tel.: 02968-95464

Diakonie Ned. Geref. Kerk van Apeldoorn

*UITNODIGING voor de Centrale Dia-
konale Conferentie van de Neder-
lands Gereformeerde Kerken*

Op zaterdag 10 november zal in
Apeldoorn de jaarlijkse Centrale
Diakonale Conferentie gehouden
worden.

In de ochtendvergadering zal het
onderwerp zijn

DIAKONAAT EN BEJAARDENZORG

Inleiders: Ds. E. Zwarteveen en de heer H. den Harder

Ds. Zwarteveen is Ned. Ger. predikant te Kampen en heeft in zijn praktijk veel ervaring opgedaan in de omgang met de bejaarde leden van de gemeente.

De heer Den Harder is directeur van het Bejaardentehuis 'Landscheiding' te 's-Gravenhage.

Zij zullen, ieder vanuit eigen gezichtshoek en ervaring het onderwerp inleiden.

Aandachtspunten zijn o.m.

- de wijze waarop de Bijbel over ouderen spreekt
- concrete noden als gevolg van lichamelijke en geestelijke hulpbehoevendheid
- wat doet de familie, de gemeente, de samenleving en de overheid?

Een praktische behandeling van het onderwerp staat daarbij op de voorgrond.

Na de bespreking van het onderwerp zullen de volgende twee zaken aan de orde komen:

- uitbreiding van het Centraal Diaconaal Comité met enkele leden
- het verzoek van de Ned. Ger. Kerk van Bilthoven om stappen te ondernemen die kunnen leiden tot participatie van de Ned. Ger. Kerken in het bestuur van de Stichting Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis te Bosch en Duin.

De middagvergadering zal geheel voor onze Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk gereserveerd worden.

Bestuursleden en medewerkers van de Stichting zullen u dan weer ruimschoots informeren over het werk dat gedaan is en over de plannen voor het volgende jaar.

Plaats: Tabernakelkerk, Waalstraat 2, 7333 JR Apeldoorn

aanvang: 10.00 uur; vanaf 9.30 uur wordt u ontvangen met koffie leiding: de heer C. Huizinga, voorzitter van het CDC.

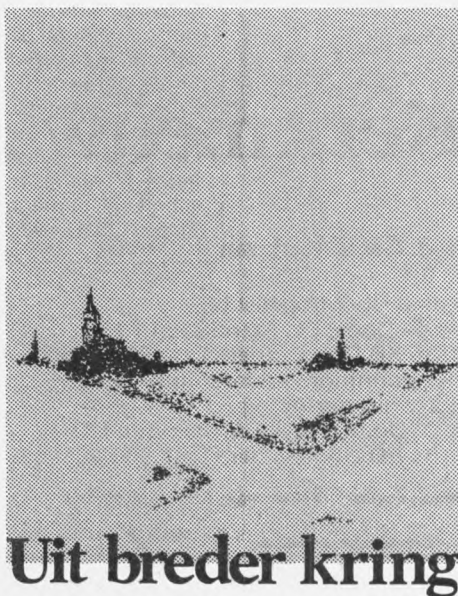
Wanneer er in uw gemeente anderen zijn, die op de een of andere wijze in de bejaardenzorg werken en een bijdrage aan de conferentie kunnen leveren, zijn ook zij natuurlijk van harte welkom.

De lunch wordt verzorgd en in verband daarmee vraagt de diakonie van Apeldoorn u tijdig te melden bij de Diakonie Ned. Ger. Kerk Apeldoorn, p/a P.C. van Helden, Klokkengietershoeve 131, 7326 SE Apeldoorn, tel. 055-418829

Het Centrale Diaconale Comité verzoekt u per deelnemer f 25,- over te maken op: postgiro 2827366 t.n.v. penningmeester CDC van de Ned. Ger. Kerken te Amersfoort.

Dit bedrag is aanzienlijk hoger dan bij de vorige conferenties, maar de verhoging is noodzakelijk vanwege

een tekort in het vorig jaar en vanwege het laten drukken van de referaten.

Bewegingscongres (Stichting Reform. Wijsbegeerte)

Bewegingscongres over Heeft de natuur rechten?

Waarover:

Het milieu is er in de hele wereld slecht aan toe. Daar moet iets aan gebeuren. Vele ingrijpende maatregelen zijn nodig. Deze maatregelen zullen er alleen komen, als de natuur ons werkelijk ter harte gaat. Wat voor relatie heeft de mens eigenlijk met de natuur? Hoe verhouden cultuur en natuur zich tot elkaar? Is er een tegenstelling? Leidt de menselijke cultuur tot vernietiging van de natuur? Moeten we radicaal breken met de (post)industriële maatschappij? Is deze op hol geslagen? Moeten we terug naar de natuur, zoals Duintjer en Lemaire beweren? Daartegenover: Is echt menselijk samenleven wel mogelijk zonder dat wij op de een of andere manier vorm geven aan de natuur? Vraagt de natuur zelf niet om regulatie door de mens? Kortom, is er een visie op kultuurontplooiing mogelijk, waarin de rechten en de intrinsieke waarde van de natuur werkelijk worden gerespecteerd?

Het zelfvertrouwen van onze eigen westerse cultuur neemt af. Stromingen als het post-modernisme laten dat duidelijk zien. Er is een groeiend

wantrouwen ten aanzien van de klassieke westerse cultuur. Hebben christendom, liberalisme en socialisme een cultuur voortgebracht, die dood loopt? In hoeverre vormt deze crisis dan een wezenlijk obstakel voor een nieuw (christelijk) cultuurperspektief? Er is wel degelijk een integrale visie mogelijk op de wereldsamenleving. Een christelijk-wijsgerige kultuuranalyse en -perspektief biedt hier nieuwe mogelijkheden.

De verhouding tussen natuur en cultuur kan in dit kader systematisch worden geduid. Het gangbare dilemma van antropocentrisme tegenover ekocentrisme kan doorbroken worden. Geeft een theocentrisch perspektief hier de oplossing? Welke implicaties brengt dat met zich mee voor de ontwikkeling van wetenschap en techniek? Hoe kunnen zij opbouwend in plaats van verwoestend werken?

Wie:

Prof. dr. B. Goudzwaard, Hoogleraar economie aan de Vrije Universiteit. Prof. dr. ir. E. Schuurman, Hoogleraar reformatische wijsbegeerte en lid van de Eerste Kamer.

Dr. P. Blokhuis, Docent filosofie aan de Hogeschool de Vijverberg te Ede. Drs. J. Huygen, Docent Economie aan de Christelijke Agrarische Hogeschool te Dronten.

Wanneer:

zaterdag 13 oktober 1990, van 9.30 tot 16.00 uur.

Waar:

De Reehorst Kongrescentrum, Bennekomseweg 24, 6717 LM Ede.

Kosten:

f 35,- inclusief themanummer van 'Beweging' en lunch (Jongeren tot 25 jr. f 25,-).

Interserve (B.M.Z.G.)

Ontmoetingsdag II op zaterdag 10 november 1990.

Op zaterdag 10 november a.s. zal de tweede ontmoetingsdag van dit jaar van Interserve/BMZG in de Reformatische Bijbelschool, Krakelingweg 10 te Zeist worden gehouden. Het thema van deze dag zal zijn:

'De betekenis van de kerk in Azië voor onze situatie'.

De directeur van Interserve uit Schotland Ds. Brian Ringrose zal hierover spreken vanuit zijn uitvoerige ervaring in India en bezoek aan Korea. Daarnaast zal het echtpaar Henk en Franny Blom die 9 jaar in Nepal werkten over dit onderwerp spreken. Daarnaast zullen ook de echtparen Huttinga en Verbeek in ons midden zijn.

De dag zal duren van 10.00 tot 15.30 uur. Er zal ook een speciaal programma zijn voor kinderen boven de leeftijd van 3 jaar. Voor soep, koffie en thee, zal gedurende de lunchpauze worden gezorgd.

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het sekretariaat, tel.: 03404-13741.

Openbaringen 21 : 4

In Jezus ontslapen onze lieve moeder en oma

KORNEELSIE (CORRIE) KLOOSTER

weduwe van Eilt Staal, in de ouderdom van 76 jaar.

Meppel: A. Staal

G. Staal-Verveld
Henrique en Jaco
Corrine en Wim
Talita en Gerard
Rianne en Harald
Eilt

Delft: J. Kelderman-Staal

J.H. Kelderman
Jowan
Joris
Joost
Job

Zeist: H. van Gorkum-Staal

H. van Gorkum
Judith en Dirk
Marieke en Richard

Zeist: F. Limborgh-Staal

E.H. Limborgh
Miriam
Johan
Wouter

's-Gravenhage: J. Staal

C. Staal-van der Wilk
Bert
Frouwke
Maaike

22 september 1990,
Heremalerhof, Harmelen.

Correspondentie-adres: Randweg 126, 7944 BP Meppel.

De begrafenis heeft donderdag 27 september j.l. te Apeldoorn in besloten kring plaats gevonden.

Jeugdhuis De Stuw, uitgaande van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn is nu reeds op zoek voor haar gezinshuis in Bilthoven naar

een echtpaar

in de leeftijd van ca. 30-45 jaar, dat in november 1991 de taak van de huidige gezinshuisouders over wil nemen.

In het gezinshuis woont een echtpaar al of niet met eigen kinderen en vier kinderen/jongeren in de leeftijd van 7 tot 16 jaar, die om verschillende redenen niet bij eigen ouders of in een pleeggezin kunnen wonen.

Van het echtpaar wordt verwacht dat ze de zorg en verantwoordelijkheid voor deze kinderen op zich nemen.

Van de man wordt verwacht dat hij een eigen werkkring heeft en bereid is in zijn vrije tijd intensief betrokken te zijn bij de verzorging en opvoeding van deze kinderen.

Het echtpaar en de kinderen krijgen een intensieve begeleiding van een maatschappelijk werker.

Er is een ruime woning in Bilthoven beschikbaar.

Er wordt verwacht dat het echtpaar de kinderen vanuit een protestants christelijke levensbeschouwing wil opvoeden.

Met de gezinshuisouders wordt een financiële regeling getroffen.

Indien u belangstelling heeft voor dit werk wordt u verzocht schriftelijk te reageren naar mevr. E.W. Sonnenberg, Donaudreef 21, 3561 EL Utrecht, tel. 030-612511.

"Mijn hulp is van de HERE!"

Op Zijn tijd en wijze heeft de HERE tot Zich genomen Zijn moedig kind, onze lieve, zorgzame moeder en oma

ALEIDA JOHANNA BOS-VAN DOOREN

geliefde vrouw van Jan Bos, op de leeftijd van 77 jaar.

Dankbaar zijn wij voor alles wat wij in onze vader en moeder, opa en oma hebben ontvangen.

Kampen: Martha

Dronten: Peter en Alie

Jolanda en Eric, Jeanette, Jan

Kampen: Henk en Elsje

Jaap

Apeldoorn: Henk en Geke

Evert-Jan, Hanne, Lotte

28 september 1990

IJsselkade 63, 8261 AH Kampen

Correspondentie-adres:

Martha Bos, Broederweg 12, 8261 GT Kampen

De begrafenis heeft plaatsgevonden woensdag 3 oktober op de algemene begraafplaats van Kampen te IJsselmuiden.

„Gij alleen, o HERE, doet mij veilig wonen.”, Psalm 4:9

De kerkeraad van de Nederlands Gereformeerde Kerk heeft met droefheid kennis genomen van het overlijden van zijn emeritus predikant

DS. D.K. SMIT

Met dankbaarheid gedenken wij zijn trouwe arbeid, die hij vele jaren in ons midden verricht heeft.

Wij bidden zijn vrouw en kinderen Gods troost toe.

Namens de kerkeraad,
Ds. J. van Atten, praeses
P. Slot, scriba

Dalfsen, 4 oktober 1990

Nederlands Dagblad

Neem nou onze toekomst

Cliché's zijn er om te vermijden. Maar daarom is het nog wel waar, dat wie de jeugd heeft... enzovoorts. Daarom krijgen kinderen en jongeren flink de ruimte in het ND.

Neem nou onze zaterdagse

Jeugdvariant: een hele pagina ontspanning voor de jongsten. Neem 'Kort en Klein': elke dinsdag en vrijdag het belangrijkste nieuws vertaald naar het niveau van de basisschool. In 'Looplamp' – elke maandag – wordt dezelfde leeftijdsgroep de weg gewezen door de bijbel.

'Neem, lees, leef' – bijbelrooster voor jongeren – heeft z'n 300-ste aflevering al achter de rug. En dan is er natuurlijk nog Qua Jong, onze wekelijkse pagina's voor de wat oudere jeugd.

Kind aan huis dus, het ND.

Soms is minder meer